

Slovenski GLASNIK.

Lepoznansko - podúčen list.

Štev. 5.

V Celovcu 1. maja 1866.

IX. tečaj.

Mlademu domorodcu.

(Zložila Luiza Pesjakova.)

„Nestanovitnost se nikdar ne pristje domačemu sinu,

Ampak prezvesti pohlep in nevtrudljivi namen;

Torej ostani premili in ljubi nam Slavi do konca

Vdan in hvaležen in zvest, kakor se kažeš do zdaj“.

Klosterski žolnir.

(Izvirna povest iz 18. stoletja, spisal J. Jurčič.)

(Dalje.)

VII.

Štirinajst potov se je bila noč storila potem, kar je naš oljar doživel tisto čudno noč.

V jugu Kostanjevice v leseni krčmi je pet starih dedcev žganje pilo. Dva izmed njih poznamo na prvi pogled. Eden je ribič Vid, eden njegov spolovar v tatinstvu klosterskih rib, namreč Holte; drugi trije pa so neškodljivi stari očetje, ki so ob svojem času malo slabega in še manj dobrega storili na tej zemlji, tako da je je nehvaležni svet do današnjega dne čisto z nimar spustil in celó pravljica, tista čudna ženica, ki vse, še tako čudne in neslišane reči v spominu ohrani in potomcem razglasuje, tako pozabila, da še njihovih imen ne moremo poznim zanamcem naznaniti.

„Glejte, to je pa vendar več ko čudo,“ pravi prvi oče pozabljenega imena.

„I menim! Tudi mene je ta novica, da je pripor v mrzli vodi svoj poslednji dan obhajal, tako stresla, da sem bil pri tisti priči materi božji sedem žalost naredil obljubo, da ne bom nikdar več klel in primojduha da ne bom,“ pravi Vid.

„Lasjé mi že sivé, pa nisem še tacega pogreba dočakal, kar vem. Toliko gospode, duhovske in deželske!“ reče drugi.

„Res jih je bilo veliko, ali jaz vendar pol banke olja zastavim, da ni izmed vse gospode ni eden vedel, kako je priyor smrt storil,“ pravi Holte.

„Kaj je res káli, kar so ljudjé pravili od divjega moža, ki si ga ti videl?“ prasha tretji.

„Bog mi daj milostno sodbo in srečno zadnjo uro, res sem ga videl povodnjega moža, tako sem ga videl ko ti mene vidiš, ali pa jaz tebe,“ pravi Holte.

„Kakóv je pa bil? ali je res priyorja k sebi zvlekel in v vodo potegnil?“

„Beži, beži, priyor je vse drugače v vodo zlezel, pravim jaz!“ reče ribič Vid in se namuzne.

„Kaj? Ti boš govoril? — huduje se Holte. — Kaj si pa ti videl? Smrčal si v svoji postelji domá, v tistem bolhovem koritu, in tolikanj si videl ko moja banka, ki ima lesene oči, na véhi in na čepu s svedrom v doge zvirtane! Jaz sem pa videl na te-le oči, ki je je Bog ustvaril in ne sveder. Da boš vedel, ti Vide! — Le stojte možjé, da vam povem. Jaz sem cejázil polno banko olja iz Novega mesta. Ko pridem tjakaj do vrbovja, kjer je najbolj gosto, — dobro še vem, ravno sem štel, koliko imam olja še na ljudéh, da mi ga niso plačali, kar nekaj zabrazdá v vodi. Pogledam in vidim, da je priyor v čolnu.“

„Ali je bil sam?“ prasha ga eden móž.

„Tako sam ko božji volek.“

„Ta je bosa, izpod pazduhe vzeta!“ zagodrnja Vid in pije.

„Jezik mi je bil že zamigal, da bi ga bil poprašal, kaj dela tukaj po noči. Nisem še utegnil ziniti, ko vidim doli ob brežičku povodnjega moža koračiti.“

„Kakošen je bil?“

„Tak ko poldruga žrd, tako velik; širok pa stavim da je bil tako, da bi ga ne bili trije junaki obsegli. Lase je imel dolge ko vrbove veje in zmršene kodre kakor ciganje, prav tisti pravi ciganje iz Olentove dežele, kjer nihče ne dela, ampak samo pohajkovajo pa mesó jedó. Nag je bil do golega, še bolj kakor svet Boštjan v altariji. Na rami je pa nesel dolg panj, še daljši, kakor ga ima sveti Gol v pratiki.“

„Šent, ali te je bilo strah!“

„Prav nič, veste, nič, še menj ko zdaj-le. — Ogovoril sem ga kakor tebe zdaj in sem djal: kam pa ti kolovratiš, prijatelj dolgin? Tačas me je pogledal in zdelo se mi je, kakor bi dve kurišči zasvetili se meni nasproti.“

„Presneto si tič, če te res ni bilo nič strah in če si res vse to videl.“

„I kaj ti je! kaj se bom legal. Raji si dam jezik izdreti ko ribniški vol za brazdo, ki ni mogel več orati. — Pa se ti je spel, tisti divjak, čez vódo, samo z mazincem sunil čoln in priyor se je

zvrnil. Oh, ko bi bil še en živ krst slišal, kako je sveti mož začel, ko se je zvrnil. Zakaj umrje vsak nerad, če prav grehov nima, in če mu je prav slabo za živeti in za obutalo; nikar pa že tak mož, ki je bil pripor in mu ni manjkalo ničesa, ampak dan na dan je bil mesa sit, v petek mu je pa Vid rib nanesel, kaj ne Vide!“

„Samo to zadnjo si prav govoril. Za vse druge jaz ne dam še stržena ne, ki se mi v otiski na peti naredi. Slišiš, še stržena ne,“ pravi ribič.

„Ti nikomu nič ne verjameš; še sam sebi ne.“

„Kako je pa to, ti Holte, da so potlej, ko so priporja v Krki našli in je bil pogreb, tisti gospod opat iz Zatičine ali od kod, ki so ga pokopavali, — kako je to, da so pridigovali, da je mož v vodo pal. Nihče ni nič govoril o povodnjem možu,“ prasha ga drugi.

„Vidiš, to je zato, ker jaz nisem hotel vsega po pravici povedati. Ko je bila tista preiskava, ko so imeli tisti brevir, ki je bil v čolnu najden, na mizi in druge reči, bili so tudi mene poklicali, ker jim je bil nekdo, vrag ga poznaj, na nos prinesel, da jaz tudi svojo vem. Ali preudaril sem, djal sem, če resnico govorim, bodo menihi hudi na-me, ker ne verjemó, da so take zveri na božji zemlji, kakor je povodnji mož. Zato sem rajši kar vse utajil in sem govoril, da sem vso tisto noč spal in da se mi še senjalo ni nič.“

„Jaz bi tudi lahko kako zinil o tej reči in sicer tako, da bi bila vsa drugačna, ko so tvoje. A ne maram, da bi stare babnice gostolevale o tem. Naj bo mož mrtev, ki je že enkrat utopil se. Saj je enkrat pridigoval, da še en las nikomu z glave ne pade brez božje volje. Menda je že božja volja bila, da je umrl, naj potlej sam v vodo pade, naj ga povodnji mož sune ali pa kdo r hoče. Zmerom je še boljše, da se je on vode do smrti napil, kakor da bi se je bil jaz. On ni klet, jaz pa kolnem in še kak drug grehek bi se dobil pri meni. On je leto in dan mašo bral záse in za druge, jaz sem pa še včasih tiste očenaše, ki so mi je za pokoro naložili, pozabil moliti. Naj umerje potlej.“ Tako je govoril ribič Vid prav po krščanski ljubezni.

„Veš kaj, ti Vid, tako mi pa ne boš govoril. Rajnki pripor je bil mož, da ga ne bo več tacega in ga ni bilo. Z vsacim kmečkim človekom se je rad pomenil in marsikteremu je dobro storil in tudi za tebe ni bil nič napačen, če ljudje prav vedó. To je, kar je, djal je starejši izmed možakov.“

„Kako si pa lepoušten! — pravi Vid — kaj bi še bilo, ko bi vedel, kar jaz vem.“

„No ali smo možjé ali nismo,“ — pravi drugi — prepirali se ne bomo in topli menda tudi ne. Kaj pravite, kam je tisti žolnir prišel?“

„Bog ga vedi! Na pogrebu je še bil in tačas, ko so to reč preiskovali, je bil tudi zraven. Potlej ga je pa na nagloma zmanjkalo,“ reče Holte.

„To je pač čudna stvar. Pravili so, da je hodil za Kodranovo Katrico in da mu je stric, ranjki prijor, ni htel dati. Zdaj ko je mož umrl in bi jo lahko dobil, pa pobegne meni nič tebi nič.“

Še nekaj tacih so ti možje razdrli, katerih pa č. bralcu nočemo pogrevati. Potrebno pa se nam zdi povedati še nekeve besede, ktere je pozneje ribič Vid, ki se je bil malo nalezel žegnane vode, kakor je on žganje imenoval, prav po prijateljsko oljarju zaupal in zabičil, da Bog varuj dalje praviti o njih.

Prišla sta namreč Vid in Holte že precej pozno proti večeru v ribičevo koč. Tu se je Holte vsel na panj, Vid je vzel neko raztrgano mrežo v roke in je začel niti prepletati in vozale delati, kjer se je kazal razpórek.

„Čez noč me boš menda imel ti, da ne bom drugod stikal za posteljo in ljudém nadleže delal?“ prasha Holte.

„Če ni drugače, pa bodi, samo za večerjo se obriši. Jaz ne bom kahal. Ali povedal ti bom nekaj, da bodo ostanki tvojih las stopali po koncu in vsak bo imel tri vrhove. Samo na pošteno obljubi, da boš do sodnjega dne sam vedel, kar boš iz mojih ust slišal. Pravil ti bom o žolnirji.“

„To je da, molčal bom! Sosebno če zolnirju kaj škoduje to, bode moj jezik zavézan. On je bil dober mož, ni gledal na krajcar.“

„Ali, škodovalo bi mu pa res. Veš, kdo je prijorja v vodo vrgel? Ali misliš da res tvoj divji mož?“ prasha ribič.

„E kaj še, jaz še povodnjega moža nisem videl. Pa ne smeš tega nikomu povedati, to naj bo le tebi znano, ki sva prijatelja. Nekaj sem pa res slišal in strah me je bilo za devet krvavih kač!“ pravi Holte.

„Žolnir ga je!“ zašepeta Vid in se po kotih lastne koč ozrè.

„E! ne!“

„Le čakaj! Čoln smo dobili ónkraj mesta. Čoln sem pa jaz imel pripet in priklenjen. V čolnu so bile prijorjeve bukvice, tiste male, ki je molil nánje. Prijor sam izza sebe ne bi bil nikdar čolna odklenil in odvezal. V čolnu je bil in iz čolna je pal v vodo. Samo eden pa je vedel, kje je moj ključek, ki ključavnico pri verigi odpre, in ta je bil žolnir. Njemu sem bil prej enkrat povedal, kje dobi ključ, ako mene ni domá. Tam pod ploščkom na lini ga vzemi, ali pa pod pragom, tako sem mu djal.“

„O Bog, ti njemu pomagaj, obesili ga bodo!“

„Pač! ko bi izvedeli. Zato pa molčiva. Glej, ko bi jaz že ravno tje šel in razpovedal, moral bi prisegati menihom in ker ga videl nisem, ampak le za gotovo sódim, utegnil bi po krivem priseči in kaj bi bilo! Zato sem tiho, in ti tudi moraš biti. Potlej pa še pomislim in pravim: glej Vide, žolnir ti je nektero petico v pest stisnil. Ali bi ne bilo pred vsem svetom grdo, da bi ga izdal? In tudi nehvaležno bi bilo! On je v vodo vrgel meniha, on sam ga je vrgel, ne mara zarad te Katrice. On sam je grešil in sam bo odgovor dajal pred božjim sodnjim stolom.“

„O jeminej, joj!“ vzdihne Holte.

„Pa še ena je, prijatelj! — govori Vid. — Žolnir je ne mara bolj učen, bolj umetalen in véden ko vsi menihi. Zlodej vedi, če ne zna tako narediti, da ga nobena ječa ne udrži in nobena vrv ne uduši. Kaj bi z nama počel, ako bi menihom ušel in zvedel, da sem ga jaz ali ti izdal? Morda bi tako zacopral, da bi se vsak v en vrbov grm spremenila in bi družega ne pila živ dan ne, ko božjo mrzlo roso.“

„Bog naju varuj! Pa molčiva! Zakaj si mi povedal!“

VIII.

Prišla je pomlad, za njo prišlo poletje in jesen. Stara skušnja uči, kako čas, najboljši zdravnik, zaceli rane, o katerih si človek domišlja, da je noben lek pod solncem ne ozdravi, kako v vednih spremembah nadomesti izgube, ki se človeku prebridke in prehude dozdevajo, da bi se kedaj dale pozabiti.

Pol leta še le je bilo preteklo in že se v vsej okolici ni skoro nihče več menil o priporji. Govorica o tej reči je bila že nekako zastarela, do zadnjega obrana, ker vsak otrok je vedel, da je pater Avguštin v vodo pal in kje so ga čez nekaj dni iz vode izvlekli, kako so ga bile že ribe malo načele itd. Žolnir je bil šila in kopita pobral kmalo po smrti priporjevi, v kloštru so imeli zbrani patri posvêt in si izbrali družega priporja.

Vemo, da je bil Katrici stric pripor edini človek iz bližnje rodovine. Zdaj je v mladih letih ostala sama, brez varha in pomočnika. In tudi on, kateremu je morebiti veliko zaupala, tudi on je šel ob istem času po svetu, ni povedal, kam gre, ne kdaj in če kdaj pride nazaj. Če se še pomisli, kako čudovito in nenavadno je izgubila tistega svojega varha, ki jej je bil več ko kak drugi človek, katerega je kakor posvečenega, božjega moža že samega na sebi spoštovala, in si v svoji mladi domišljiji naslikala ga, kakor bi imel pol njene osode v rokah in bi bil še v posebnem varstvu božjem: lahko se verjame, kako bridko jo je zadela ta izguba, verjame, da ona ni mogla tako hitro pozabiti ga, ko drugi ljudje.

Menihi so bili sicer postavili deklici družega varha, nekega kmečkega moža Maklena, ki je precej ubožen bil in samo nekaj v rodu s Kodranovo hišo, ali ravno ker je bil mož ubožen in ne prevesten, gledal je več na to, kako bi si kaj pridoval pri svojem varhovanju, kakor da bi bil zares za blagor neizkušene svoje varovanke skrbel.

Bil je v jeseni semenj v poglavnem kraji dolenske Kranjske, v Novem mestu. Iz vseh kotov so se bili sešli kmetje, gorjanci in poljanci, kupovat in prodajat plemenih prešičev, usnja za zimo, in druge robe. Videl je človek tu, da je med pravimi Dolenci, zakaj vse krčme so bile polne, nekter semnjár je nesel ostanke svojega kupička za vinsko kapljo shranit.

Skoro vsi mlajši Novomeščanje so bili ta dan na nogah, eni da bi okrog kramarjev kak lep obraz ogledali in si to in ono reč želeli, ko bi denarja bilo, drugi da bi se kazali, ker so imeli dovolj časa za postavljanje in pohajkovanje.

Samo v eni izbici najdemo mladega moža tiho in malomarno na stolu sedečega.

Stari Novomeščanje so bili ravno take natore, kakor drugi ljudje poprejšnih časov, da so stavili hiše tjekaj, kamor bi ne bil nihče mislil. Na levem bregu Krke, vrhu precej visocih skal, stojé še denašnji dan ostanki selišč, kakor bi je bil kragulj za svoje mla-diče nanesel. Vidiš tu z novomeškega predmestja, s „Kandije“ kočé vrhu skal sloneti, da se bojiš, vsak hip se zvrne ta ali ta v Krko, ako bi se kak vinski štempihar na njo naslonil.

V eni teh lesenih, pol visečih hiš je torej samotén stanoval naš mlad mož, gosposko opravljen, visoke rasti, ognjenih oči in čednega obličja. Njemu ni bil mar semenj. Zdaj pa zdaj se je ozrl proti vratom in poslušal, kakor bi koga pričakoval. Pa minilo je celo uro in ostal je sam. Zdaj je hodil po trhljenih tleh gori in doli, zdaj je gledal čez pečine v Krko, zdaj se zopet vsedel na vegast stol, potegnil nekové papirje čez malo mizico in gledal va-nje.

Nekdo na vrata potrka. Mladi mož vstane in se oglasi.

Ribič Vid stopi v izbo, klobuk pod pazduho in se nasloni na zid pri vratih ter nekako plaho in boječé zre po mali stanici.

„Ali je tukaj tisti mož?“ vpraša ga gospod.

„Ali, tukaj je, gospod žolnir!“ odgovori Vid.

„Zakaj ga nisi s seboj pripeljal?“

„I, vraga, tega mi niste veleli. In tudi ne vem, če bo šel. Ako imate kaj pogovora z njim, idite rajši z menoj, jaz vem, kje ga dobova. Deklica njegova je tudi tukaj!“

„Ona? Katrica?“ prasha žolnir hlastno.

„Kodranova deklica, ki je v vodo vrženemu priorju Avguštinu v rodu!“ odgovori Vid in nekako ostro pogleda žolnirja. Poslednji mu pogled če mogoče še resneje vrne. Bodi-si da se je česa bal ali da ga je posebna dobrotnost obšla, žolnir stopi k mizici, odpre predalček in dá ribiču precej veliko srebernega denarja.

Kmaló potem odideta oba.

V neki krémi, blizo svinjskega trga se je vse trlo ljudi. Ker je prostora manjkalo, vsedel se je bil majhen suhoten možek na pre-obrnjeno posodo in je na kolenih držal poliček, že pol izpraznjen, v eni roki pa képo mesnine, ktero je prav pridno trgal kos za kosom z zobmi, kar jih je imel še v prednjih čeljustih.

Zdajci mu nekdo na ramo potrka in ko se ozre, vidi klošter-skega ribiča za seboj.

„Oče Maklenov, tukaj je gospod, ki bi rad z vami govoril,“ reče ribič.

Maklenovemu očetu pa od straha šine debel kos mesá iz ust v goltanec, tako da se je komaj odkašljaj, ker gospode se je on že

od mladega bal. Vendar ko tega gospoda malo ogleda, mine ga nekoliko strah, in bolj miren pravi:

„Gospod klosterski žolnir! Pijte iz mojega poliča, če se vam ne bi zameril.“

Žolnir se je menda tudi zamere bal, ker vzel je z Maklenovega kolena polič in malo ustne omočil. O enem je ribiču strani mignil.

„Vi ste zdaj za varha izvoljeni Katrici iz Kodranije?“ vpraša moža.

„Pač, sem sem! — Ali kam ste se bili pa vtekli? Poprej je ves svet vgibal, da boste do smrtne ure — Bog nam daj káko dobro! — ostali v Kostanjevici.“

„Vi boste omožili Katrico?“

„Kaj še, gospod žolnir, kaj še, he! he! Pijte, náte, pijte! Sama se bo možila, jaz ga bom malo izbral, pa privolil; sama se bo možila, sama, he! he! Rajši jo imam kakor spomladi po svetu pogledam. — He! prazen polič imava!“

„Le dajte ga natočiti! Pijte kolikor morete, jaz sem plačnik, — Ali bi vi dali Katrico premožnemu človeku, ki jo bo rad imel, in jo prav dobro preskrbel?“

„I prav rad, dal, dal!“

„Ko bi jaz prosil za njo?“

„Jej! vi, no kaj pak! — Veste kaj, žolnir ali gospod žolnir, — ne zamerite staremu človeku, ki je ves neumen — ranjek prijor, ki je bil od moje rodovine, — njegova stara mati pa moj stari oče sta si bila vsak iz enega brata, menda kali, pač vsak iz enega brata! — prijor vam ni bil volján. Vidite, jaz vas prav lahko vidim, vi ste dober, prav dober človek — gospod, mislim reči — laže vas vidim kakor po svetu pogledam; pa ljudje bi me potlej pikali, da sem storil, česar ranjek ni storil, ki sva si po tretjem kolenu vsak iz enega brata. Jaz res lahko storim, kar hočem in kar ona hoče; oba vkup, oba vkup, zastopite! Pa menihi so tudi gospodje! Zarad ranjcega — Bog mu je dal nebesa in veselje — bodo očetje kakovo zinili. Zató tega ne morem.“

„Storite, škoda vam ne bo — —“

„O vem, vem! Pa Katrica je Katrica. Ne vem, kaj bo djala. Ondan je ženine imela, pa je je odpodila. Ne mara, da se ne misli še možiti. A jaz imam eno, hči je moja, Alenka jej je ime, čedna deklica; več je je kakor Katrice in bolj spéšna je za vsako delo. Njo bi vam pa rad dal, rajši ko po svetu pogledal.“

Žolnirju je pri tej ponudbi lice zatemnelo.

„Svojo hčer bodete drugam omožili. Doto jej bom jaz štel, tisoč, dve tisoč goldinarjev vam bom odštel, samo napravite, da Katrico dobim!“ djál je žolnir.

„O! o!“ začudil se je Maklen, varh Katričin iz Kodranije in dolgo ni mogel besedice ziniti ni verjeti, ali je prav slišal ali ne.

„Ali bi bili mož beseda, preljubi moj žolnir, ali gospod žolnir?“

„Še danes vam dam nekoliko. Glejte, ljudje naju gledajo. Morda bi kdo kaj slišal. Idite z menoj!“

Veselega lica je vstal suhi mož s svojega slabega sédeža in šel za žolnirjem ven. Videl je že svitle petice v svoji skrinji doma seštete in spravljene, zdelo se mu je, da samo pravljico posluša o steklenem gradu v gori, kjer vragi varujejo zakletih zakladov, da je vse to le sanjam in marnjam podobno.

„Pač, pač, vi jo bodele imeli, vi, nihče drugi! Ona vas ima rada, to vem, najrajša; vi jo bodele imeli! Ko bi ranjek prijor iz groba vstal, vi jo bodele imeli, če sva prav po tretjem kolenu vsak iz enega brata, vi jo boste imeli.“

Tako je govoril v veselji oče Maklen vse v en dir ter hitro koračil za žolnirjem proti osamljeni koči, Kandij nasproti.

Tam pa, kjer je pod razpeto rjuho ljubljanski kramar s krikom in vikom hvalil lepim kupovavkam svoje blago, stala je mlada bleda deklica, gotovo najlepša, kar je bilo na semnji hčeri dolenje kranjske strani. Bila je Katrica. Stojé med prijateljicami ni vedela, da jo s strani opazujeta dva moža, eden, ki jo je imel varovati, pa jo je zdaj malo menj kakor prodal, drugi pa žolnir, ki jo je ogledoval z nekim ognjem in dopadanjem, kakor da bi jo hotel z očmi vá-se zajeti.

Kdo vé, kako dolgo bi bil žolnir stal in gledal tjekaj med krdelo, ko ga ne bi bil Maklenov oče opomnil, da imata iti še nekamo.

Ravno ko sta se obrnila, šla je Katrica od kramarja proč. Zagledala je tik pred seboj Vida.

„Kaj si kupil Vide?“ ogovori ga.

Ribič pa z nekako čudno resnim licem ne odgovori na prijazno prašanje, ampak vzdigne roko in med ljudi pokaže.

„Poznaš še le onega gospodiča? Nič več?“

Deklica se ozre, zagleda v dálji žolnirja odhajajočega, zarudi in noga jej zastane.

„On je!“ zašepeče tiho in strmi za njim.

Vid pak je odmajal z glavo ter zagodrnjal:

„Nič prida to! Ni jej še z glave, hent! Ko bi vedela!“

(Konec prih.)

Smrt.

(Zložil J. Gebél.)

Hrepenenje, ki na zemlji tej

Išče pa ne najde svojih mej,

Kliče: „Pridi,

Dalje idi!“ —

Vbogaš, in oči zapreš:

umreš.

Rudeča suknja.

(Poljski spisal M. Čajkovski, poslovenil Podgoričan.)

(Dalje.)

„Naposled se je oglasila v meni ljubezen do domovine in vžgalo spoštovanje do Napoleona. Baron je pohvalil mojo ljubezen in to spoštovanje, ali zapeljal me je v prijateljstvo, kjer se mi je zablislila gola Napoleonova oholost in nesreča poljske domovine, ki je zedinila svojo osodo z Napoleonovo. Te dogodke vama pripovédam zató, da pokažem, ktere okoliščnosti so v meni umorile najboljše čute, in kako so me zapeljale moje sanje, kako je umrla moja vera in z vsem tem vred moja samodejnost. Moje misli so bile omahljive, svojega srca nisem smel ne razodeti, niti svojim čutom odpreti iz njega. V osemnajstem letu sem bil ubog šegavec in prava kukavica. Kedar sem bil sam in da sem premišljal svoje življenje, kedar je moja duša začela snovati svoje sanjarije, vselej se je vnelo v meni sovražstvo, in črtil sem barona; ko sem prišel pa zopet v družinsko življenje, vnovič sem zijal v barona, in njegovi nasveti so me vladali tako, kakor lovec vlada svojega poslušnega hrta.“

„Po bliskovo hitro se je razvedelo po sosedstvu, da sem prišel domú; gospodičine so vse kar gorele, tako rade bi me bile brž videle; njihovim materam in očetom pak je bilo le to na mislih, da bi me pogostili na svojih doméh. Pa saj tudi rés, ali nisem bil dosti mikaven? Prišel sem domú s tujega, sedem vasi mi je bilo namenjenih in mnogo novcev v gotovini. Grofinja Dziedusicka, bližnja sorodnica mojej materi in njena edina prijateljica, ta in moj oča se kar nista mogla videti poprej, zdaj pa se je sprijaznila ž njim, dala gostijo na njegovega godú dan in takrat me je pokazala radovednemu sosedstvu. Tega ne tajim, ta prilika me spominja na otroška leta, na mojo mater, in v mojem govorjenji je bil tudi rés kazen ta gorki spomin. Baron je spoznal to, in kaj bi rekel, skor nehoté mi je opomnil: „Gospa grofinja ima dve hčeri za možitev. Gospoda Tomaža Jazłowiecki-ga bi rada za zeta; saj sorodstvo, to ne ovre možitve, za novce se lahko dobi dovoljenje za možitev. Ktera mati bi zaradi tako krasne nade ne pozabila razžalitive? ktera bi se ne sprijaznila z najsamoglavnejšim sovražnikom, kaj?“ — Te baronove besede so se mi zdéle nekako proroštvo, sladki spomini so se ume knili žalostnej resnici, da na tem svetu se vse godí le zaradi umazane sebičnosti, ne iz dobrega namena. Šel sem torej na gostijo, ne tako, kakor bi šel Jazłowieckijevkin sin k edinej njenej prijateljici, temuž šel sem k njej tako, kakor gré modri človek velikega sveta k grofinji, ki ima hčere za možitev.“

„Oča in sestra sta šla k grofinji précej na obed, jaz in baron sva prišla pa še le na večer na veselico. Obleden sem bil v rudečo maltansko monduro; pozabil sem vama povédati, da sem šest lét star že bil maltanski vitez; dobro sem že vedel, kako se mora člo-

vek vesti med omikanim svetom, in baron mi je ves pot trobil na uho, na veselicah mora malo govoriti človek, da mi ni treba poprej plesati, še le napósled naj le zmerom kažem, da mi je dolg-čas, da sem razmišljen, to ali pa nič — snitek na tako veselje. Že so plesali, ko sva prišla midva. Ko sem se bil pokazal, ko sem bil pozdravil goste in odsukal se po tistih mnogih običajih, potlej sem se vstopil kje k zidu in stal sem tamkaj tako, kakor slop; posmehoval sem se in le francoski sem odgovoril, če me je kdo kaj vprašal, z baronom sva pa šepetala o različnostih, ki sva je videla tu. Očetu sem na očéh poznal, kako me je vesel, okrog sebe sem slišal pa več glasov: „„Kako lep človek je ta mladi Jazloviecki!““ — V tem je prišla gospa Dziedušicka in s svojo navadno milostjo oménila mi: „„Kako sem srečna, ker vidim vendar zópet enkrat gospoda Tomaža, précej sem se spomnila na mater!““ Ta spomin me je vshtil, prikazala se mi je mati pred oči. Kakor otrok, tako bi bil planil grofinji v naročje in začel razgovarjati se ž njo o srečnih minolih časih, ali grofinja je morala oditi na gospodinji posel, samo poprosila me je, naj grem plesat. Jaz, divna stvar z željo, ali brezi volje, čutil sem, kako me je zapustila précej samoglavost — in že sem hotel poprositi na ples eno Dziedušickinih hčeri, kar začujem za seboj nekoliko mladenčev:

„„Rudeče se je oblekla, tako kakor rak, a živa duša je ne povabi na ples!““

„„Kaj še? Saj še počenega réparja ne dobode za doto!““

„„To je vse, kar je na njej.““

„„Sam Bog zná, kje vendar je še to dobila?““

„„Oča je bil nek da Kościuskov praporšček, tako pravijo.““

„„Gledi ga no, velika zver!““

„„Kako neki to, da grofinja pušča take muze v svojo hišo?““

„„Tej bi že lehkó rekel: le sedi, dokler se ne zmoti kdo.““

„„Za ključarico pač, za ženo pa vém, da je ne bi hotel noben mladenič imenitnejšega rodú.““

„Ta razgovor me je razkačil; močno so me pretresnile matrine besede: ljubi svojega bližnjega; moj hudobni duh: baron, ta je bil daleč od mene. Ozrem se po sobi in zagledam v kotu gospodičino v rudečej suknji; sedela je pri nekej starej gospej; obraza nisem mogel videti; ali ste nalašč sedli v ta kot, ali kaj, tega ne vem.“

„Ta trenotek so viknili godcem: „„Valcer!““ — Jaz začnem razrivati ljudi; zvrnil sem nekoliko stolov, zapel se za obrobljena oblačila nekterim gospodičinam, in te so na pol vstale, zató ker so ménile, da bi je rad poprosil na ples. Pririnem se k gospodičini v rudečej suknji in poprosim je na ples; ona vstane, jaz jo primem za roko in odpeljem med plesavce. Nič nisem videl, nič slišal, kaj se godi okrog mene, čisto so se mi bile oči vtopile v plesavko. Kakor krasni safir, tako je bilo njenó oko; ne zemska, temuč nebeška sladkost je dihalá iz njega. Obrvi je imela črne kakor žamet, in resice so deviško sramožljivo segale na krasno oko. Bleda rudečica je gledala jej z belega lica. Čaravno se je smehljala. Rast,

pleča, vrat, roke, noge, o, to so bile dražesti! Lase je iméla zlate, take, kakoršen je lan, lesketali so se jej in kodri viseli na gladko obličje. To je bil angelj! Dobro še vém vse tako, kakor bi jo zdaj le videl pred seboj: ta rudeča suknja, zá vsak bel trak še vém, za vse trakove, ki je bila njena obleka obrobljena ž njimi, in bela rúta za vratom in glavník v laséh. Vsak njen skodrani las še pomnim, na vse to se še zmérom spominjam tako zvésto, kakor na edino razkošje svojega srca. Ko sva plesala, gledalo je moje oko v njeno oko, dihal sem s svojimi usti njeno sapo, čutil sem s svojo roko njeno srce. Na pol sem jo objel okoli života, njena suknja se je dotikala mojih kolen, njena nožica je plavalá nad mojo nogo. Oziral sem se na njeno čáravno rudečico, na njene persi, kako se grudijo. Vitka je bila tako, kakor je vrbova vejica, lahka tako, kakor je vetrič lehak; obračal sem se ž njo, pa je nisem čutil v svojem naročji. Zdélo se mi je, da po nebu plujem z angeljem, ali s kako čáravno vilo; godba se je zdela mojemu ušesu petje, harmonija nebeških bitij. Oh, tako bi plesal vse svoje življenje . . . na veke!“

„Godba je utihnila, ples je prenehal, ali jaz sem imel še zmérom pred očmi svojo plesavko, in moja duša je še zmérom plesala ž njo. Baron me je še le zbudil iz tega ljubeznjiviga snú: „„Dragi moj, tvoj oča bi bil skor skopernel od same sramote; povedal sem staremu, da je že taka navada to . . . , pa mi je verjel, a zdaj vsem pripoveduje čudne denašnje navade.““ — Zahvalil sem se baronu, stisnil roko mu, ta pot iskreno, srčno; šinil sem k rudečej suknji in poprosil je na mazurko, tega pa nisem vedel, kako je ime jej. Toliko da sem pretekel nekoliko drugih mladenčev, ki so tudi hotéli k njej zató, da bi je poprosili na ples. Rudeča suknja je naglo prišla v modo, mladež je govorila:

„„Mladi Jazloviecki, maltanski vitez, ni še davno, kar je prišel domú, ta je prvi plesal ž njo.““

„„Stari Jazloviecki in baron pravita, da je to običajno.““

„„Plešimo ž njo, saj je običajno to, pa je tudi rés lepa dekle.““

„„Kaj si djal? lepa! véš kaj? to je krasna dekle!““

„„Kako je lepe rasti!““

„„Njen oča je veliko žrtvoval domovini.““

„„Pravijo, da ima bogatega neoženjenega strica v Varšavi.““

„„O, gospa grofinja že vé, koga povabi v društvo.““

„Gospe in gospodičine so me ne mara klele natihoma, ali nobena ni pokazala tega ne na obličji, niti s kako besedo, ker to je bilo običajno tako. Le potihoma so govorile druga z drugo, da je to čudna moda, in vsaka bi bila rada skor dočakala, da bi prišel tudi njej na vrsto ta običaj.“

„Ko sem plesal, v tem sem se ménil ž njo, ali — kako skromna je bila, sama dobrota! koliko néžnega dovtipa in srčnega čutja! Še enkrat moram reči, to je bil angelj, to ni bila zemška stvar. Ni se silila ni z besedo, ni na sméh, nič prisiljenega ni bilo na njej, tako da sem govoril ž njo na vsem svetu tako, kakor bi bila že od vedigabog kdaj znana; ali rad bi je bil vprašal, samo upal

se nisem, kako je ime jej, in kje biva, kajti bal sem se, da bi se jej zamerilo to, vzlasti ker mi je razgovor drzne mladeži pred valcarjem zmérom šumel po ušesih.“

„Po mazurki sem od enega svojih dobro znanih sosedov izvedel, da je Pavlina Zagórska ime jej, da je hči praporšice Zagórske, ki je mož še le pred nekoliko léti umrl jej za ranami, ki so mu je bili zadali na vojski pri Ščekotinah, in da zdaj biva v Jampoli, kjer ima mati hišo, tri kmete in nekoliko kmetij; to je bilo vse njeno premoženje. Vseh skupaj je bilo čvetero: Zagórska, Pavlina, njena najstarejša sestra, zmérom bolna in brat, ki je pa služil v enem poljskih legionov. Njen oča, praporšček Zagórski, služil je v barskej konfederaciji in v Tadej-Košciuškovéj vojski z rajnkim Dzieduśickim vred. Gospa Dzieduśicka je zmérom skrbéla za to ubožno družino. Ko sem bil to izvedel, stopil sem pred gospo praporšico Zagórsko in poprosil sem je, ali je smém obiskat priti na dom. Praporšica mi je prav priljudno odgovorila, in rés, poznala se jej je na obrazu hvaležnost in materinski ponos, zato ker sem bil prijazen s hčerjo; ali zapazil sem na njej tudi nek strah, da ta priljudnost, da mladi gospodič, ker je prišel s tujega, tako je ménilo sploh ubožnejše plemstvo, le zanjke stavi ubogej, krepstnej devici.“

„Zdaj to noč, ko sem zapazil, da Pavlina pleše s kom drugim, precej mi je žalost stisnila srce; bolelo me je, ker sem videl, da krasne plesavke roka ni v mojej roci, in prvi pot se je lotil me srd na plesavca, ki se je drznil plesati z njo. Ali minila me je žalost, minila jeza précej zopet, ko je ná-me prišel ples s Pavlino; zdajci sem bil zopet srečen in vesel. — O razhodu sem Pavlino in njeno mater spremil noter do vozá, omotal Pavlini noge in opomnil jo, naj se varuje ranega vetra; tako sem bil v skrbéh za njo, kakor bi bila že moja; stokrat sem jo blagoslovil in dolgo časa strmél za vozom, ki so ga bili odpeljali trije konji, kajti na tem vozu je sedéla čaravnica, ki se je bila prikazala mojim očém, mojej duši.“

„Ko bi vama hotel povédati, kakove čute je v meni zbujal pogled na Pavlino, zmanjkalo bi mi besed. Tačas sem bil ravno osemnajst lét star, moja duša je bila polna mlade fantazije, srce je hoténo ljubiti in koprnelo je tudi po ljubezni; po tem večeru sem ljubil Pavlino tako, da noben živ človek sem jo more bolj ljubiti nikoga. O njej se mi je senjalo po noči, v njo sem bil zamaknjen po dnevi zmérom. Baron se je norce delal iz mene, sestra me je ščipala z jezikom, oča pak je često trpko molčal zató. Ali vse to vendar ni ugasilo silnega ognja v meni, ampak še razžarilo mi je srčno čutje.“

„Čez nekoliko dni sem odšel v Jampol, namreč naravnost k gospej praporšici. Silno mi je vdelavalo srce, ko sem prišel v mesto; ko sem pa prišel k zaželenej hiši, précej mi je bilo kmalo milo, kmalo težko, zdaj grenko, zdaj ljubó. Tega ne pomnim več, kaj sem govoril prišedši, samo to vém še, da nisem črhnil ni besede

tega, kar sem bil na poti sklenil govoriti. — Gospa praporšica me je prijazno sprejela, ali vendar ne tako željno, kakor goste sprejemljó take matere, ktere imajo hčere za možitev. V hiši je bilo vse primerno, ne ravno bliščobno, ampak vendar vse prav snažno tako, kakor je bila že navada tačas. Kmaló je prišla Pavlina v platnenej suknji, živo rudeča in ognjenega očesa, tako je bila krasna takrat, kakor na veselici pri grofinji, ne mara še krasnejša, kajti moje oči so kmalo zdaj nove dražesti zagledale na njej. Iz početka je le nekaka bojezljivost vhajala v naš razgovor, ali kmalo je zginila tako, kakor zginejo béle pomladanske megle, kedar zláto solnéno obličje pogleda ná-nje, takrat ko se više in više pomiče solnce. Razgovarjali smo se, ali ne tako, kakor se človek méni s tistimi modrimi ljudmi, ki vse vedó in nič: pomenek s Pavlino je iz megle izplaval na važnosti, ali kak nevsahljiv zaklad poetičnih čutov v njenej duši! O kako krasno mi je minil ta dan! Od detinskih lét, odkar so mati umrli mi, od takrat ne pomnim več tako srečnega dné. Vse je bilo dobro tam, vse čáravno, krasno, kajti Pavlina je bila tam; zaljubljen sem prišel v hišo, v ljubezni raztopljen sem pa odšel.“

„Meni je napočilo novo življenje, raj same milosti se mi je odprl; ljubil sem in le Pavlina se mi je priljudna zdéla. Ker nisem za gotovo vedel, ali me ljubi ali ne, to je vnemalo mojo ognjenost, krepilo mojo voljo, in odtezal sem se nekako satanskej baronovej vladi. Velikrat sem jezdil v Jampol, oča me ni nikoli vprašal, kaj imam tamkaj; le moje sestre poroka z baronom, ta mu je bila na mar, pa s tem si je glavo vbijal tudi, da bi mene odpravil v službo v Petrograd, in po njegovih mislih, po ženo. Ne pripovedam vam vseh malenkosti te ljubezni, ki so posebno važne le zaljubljenim in sméšne takim, kteri se hladno ozirajo ná-nje, in kteri je poslušajo. Pavlina je imela lepo telo, pa tudi lepo dušo, ona je bila edina podpora svojej starej materi, ona je bila uteha in angelj-varuh bolnej sestri Heleni; družina jo je ljubila, ubogi so jo blagoslavljali. To je bila ljuba duša, pobožna, dobrotljiva; zmérom sem to-le mislil: na vsem svetu taka je bila moja mati; tisoč in tisočkrat sem jej poljubil roko, tisoč in tisočkrat sem jej povédal, da jo ljubim, da jo čestim in blažim, predno sem iz njenih ust privabil besede: „„Jaz pa tebe!““ Oh, tačas sem bil srečen tako, da sam nisem vedel, kako. Rahlo mi je večkrat stisnila roko v svojo dlan; o, takrat mi je bilo razkošno vselej! Pri Bogu, pri njenem rajnkem očetu in pri mojej pokojnej materi sva si prisegla véčno ljubezen, véčno vérnost. Po tej prisegi — kako mi je bil svet krasen, ljudi — kako sem jih bil vesel, kajti vse, kar sem le videl pred seboj in okoli sebe, vse to mi je Pavlina krasila! Z obéma rokama bi bil rad srečo sejal med ljudi in med vse druge božje stvari, ali — — moja sreča ni dolgo časa trajala.“

„Nisem še pozabil, to je bilo oktobra meseca: čez dva dni potlej je bila moje sestre poroka z baronom; hladen veter je piskal od polnoči, vržem burko ná-se, zavesedem konja in oddirjal sem v

Jampol sam, le hrta Dolota sem imel s seboj. Vso pot so krokarji letali nad menoj; konj je bil isker in krepkonog, pa se je vendar-le spodteknil nekolikrat in ni hotel tako dirjati, kakor je druge krati dirjal. V Jampoli je bila sama praporšica domá; poprašam je, kje je Pavlina. Povedala mi je, da je z dóma šla na nekoliko dní, čez malo časa je pa omenila: „„Gospod Jazloviecki! Ti véš, da sem ti dobra in da ga ni takega človeka na svetu, da bi mu jaz rajša zaupala svojo hčer nego tebi; ne naš rod, da-si ravno je moj mož bil reven plemič, ampak premoženje in zdajno ime tvojega rodú, to je strašno brezno med vašo hišo in med mojo hčerjo. Tvoj oča gotovo ne dovoli nikoli, da se vidva vzameta; to vé, da se inata rada, ali to ljubezen morata razdreti. Ti najdeš že kje drugej svojo srečo, saj svét je velik, moja hči jo najde pa v zvéstosti do svojega Boga in do mene.““ — Jaz vstanem: Moj oča ne poreče nič zató, pa tudi mora dovoliti! Jaz se oženim s Pavlino, pa je, jaz hočem biti vaš zet, gospa! — Ali praporšica mi ni nič odgovorila, žalostno se je nasmehnila, tako kakor se nasmehne zdravnik, ko teši jetičnega bolnika, ki že umira. Na poti domú sem prvič takrat začel premišljati, ali zmorem očeta, ali vendar obupal pa nisem; kakor vsak tak človek, tako sem tudi jaz ménil: nekako bode že, kakor Bog dáde!““

„Stikal sem zmérom, da bi bil z očetom govoril, ali ni bilo nikakoršne prilike, prav za prav: upal se nisem; da-si je ljubezen do Pavline dan na dan hujše gorela v meni, vendar me je strah bilo očetu spregovoriti o tem. Poročni dan moje sestre mi je dolgočasno minil. Kolikrat mi je bilo na mislih ta dan, kdaj duhoven mene tako zedini s Pavlino, kakor je moja sestro z baronom; urno sem hodil po svojej sobi iz kota v kot, na glas sem nekolikrat izgovoril njeno ime. Stari Gregor v sprednjej sobi je čul to; stopil je noter, popraskal se po glavi, z levico podprl pod pazduho, z desno nogo pa je stopil naprej: „„Oj resnica, revna je gospodičina Pavlina, a tako dobra!““ Jaz se prestrašim:

„Gregor, kaj ti je? kaj se je zgodilo Pavlini?““

„„Gospod, ti si vsemu temu kriv!““

„Žakaj? govóri razločneje.““

„„Ljudjé tako sodijo, da jo hočeš ti imeti le za ljubljenko, ne za ženo.““

„Kako to, kaj znači to?““

„„Da se ti, gospod, ne méniš nikoli oženiti z njo, da jej le plačuješ, zató da te ljubi.““

„Meni je kri šnila v lica od same jeze: „Kdo tako gobezdá, povedi mi, da pokoljem te gobezdače!““

„„To bi jih bilo treba veliko pomoriti, saj vsi tako sodijo.““

„Kaj ti, Gregor, pustiš, da tako govóré?““

„„Jaz sem se že potezal zá-te, da si póšten, za Pavlino tudi, da je pobožna in krepotna, kakor je bila tvoja rajnca mati; ali ljudjé, saj ne verjemó, da bi ti, bogati gospodič, rés bil kreposten in da bi uboga gospodičina ne žrtvovala vsega za novce.““

„Jaz se hočem oženiti ž njo!“

„Bog daj to, samo ne vém, ali vaš oča privolijo ali ne,“ — odmajeval je z glavo stari sluga in skomizgal z ramami.

„Vso noč si nisem mogel pomoči, sam ná-se sem bil že jezen, premišljal sem, kako bi govoril očeta, in naposled sem se vendar izmislil, kako ogovorim očeta, da ga utegnem geniti. Ko sem vedel, da je že vstal zjutraj, šel sem v sobo k njemu. Ko me je zagledal, da sem bleđ, da imam solzne oči in da sem še v gali, začudil se je:

„Tomaž, kaj ti je?!“

„Jaz mu poljubim roke in začnem tako, kakor sem se bil namenil po noči: Dragi oče, oženil bi se rad.“

„S kom?“

„S Pavlino Zagórsko.“

„Oča je vstal s svojega stola: „Jazloviecki z Zagórsko?!“

„Huda jeza mu je švigala iz oči, in ta jeza mi je podrla vso srčnost, oprl sem se na zid.“

„Jazloviecki niso nič imenitnejši od Zagórskih, očeta gospodičine Zagórske so povsod spoštovali.“

„Oča je bil zdaj bléd, zdaj rudeč: „Gotovo me poprej vzdigneš na mrtvaški oder nego jaz dovolim na to ženitev.“

„Jaz stopim zdaj korak naprej: Oče, prosim te, pusti me, prisegel sem že in prisegam, da se Jazloviecki oženi s Pavlino Zagórsko! Hotel sem ga prijeti za roko in pasti pred-enj, pa me je porinil od sebe:

„Poberi se mi izpred oči, bedak, iznevérjenec!“ ukazal mi je in sedel zopet na stol, jaz pa sem šel nazaj in še enkrat zatrdil: Oženim se gotovo!“

„Čez nekoliko ur potlej je baron prišel k meni, tačas je bil že moj zet. Začel me je poljubljati in objemati; pravil mi je, ne kako je srečen, temuč kako dobro je to, če ima kdo ljubico za novce. „Dragi Tomaž,“ djal mi je, „najboljše je tako ženiti se; če je ženska hudobna, lahko jo pustiš in drugo izbereš si, čuj, zakaj kačiš očeta, le nekoliko tisoč cekinov, pa bode vse v kraji. Gospodičina Zagórska bode tvoja, jaz sem ti porok, da véš; oča se vsaj jezil ne bode zato.“ —

„Kakor vstekl, tako zavpijem: Nesramni slepar tí! in pehnil sem ga za vrata; bučo bi mu bil razbil, ali osoda je drugače hotela; še za vrati je stegnil jezik:

„Gospod Tomaž, ohládi se, saj jaz sem zmérom tvoj sluga!“

„Ali nisem ga spodil naprej, gnjusil se mi je preveč, in nič mi ni bilo žal ta pot zato, ker sem se bil tako osvetil, kajti zdaj sem bil že samostalnejši.“

„Oča se je ogibal me, ni hotel govoriti z menoj. S Pavlino se nisem mogel sniti nikjer, sestra me je le pikala in gonila od sebe, baron pa je skomizgal z ramami; zdélo se mi je, da me miluje, in z lisičjim smehom mi je zagotavljal svoje prijateljstvo, ali enkrat sem mu prijaznost plačal s sramoto, dalje sem mu jo plačeval pa z

zaničljivostjo. Sklenil sem zmoči očin vpor, napisal sem list Pavlini in njenej materi, obljubil zvetost svojemu dragemu bitju, in odšel sem v Odeso.“

„Ko sem bil v vojaci v tem krasnem mestu, seznanil sem se s knezom Abas-Išmilom, častnikom v ruskeji službi; do dobrega sva se sprijaznila s tem na pol omikanim Črkesom. Jaz sem mu popisal svojo ljubezen, povedal za Pavlino, kako je lepa, kako krepotna, častnik je pa poslušal me; Abas-Išmil mi je popisoval svojo očino, kavkaške gore, in jaz sem ga tudi poslušal. Če na tem svetu koga poslušamo, znamenuje to, da nam dopadajo njegove dobre misli; ali če ga poslušamo, in na obrazu in na drugem životu kažemo, da nam njegove misli segajo v srce, da čutimo tudi vse, to je znamenje gotovega prijateljstva; tudi midva s Črkesom Kabardincem sva bila prijatelja.“

„Četrty teden sem dobil v Odeso list z dóma; pisala mi je sestra, da je oča zbolel: „„Tvoj vpor, tvoj nerazsodek našega dobrega očeta pogrezne napósled še v grob.““ — Poslovil sem se od svojega novega prijatelja, prisegla sva si véno prijateljstvo in vrnil sem se domú. Prišel sem rés domú, ali že prepozno: nisem več videl svojega očeta. Pet dní poprej je umrl in njegova poslednja volja zastran mene, njegove blagoslovilne poslednje besede nepričujočemu sinu so bile te-le: „„Proklet bodi Tomaž, ako s svojo ženitvo poblati Jazlovieški rod!““ — Jokal sem za očetom; pozabil sem, da me ni ljubil tako, kakor ljubi oča svojega sina, da me je ljubil le zato, ker sem bil Jazlovieškega rodú. Sestra in zet sta bila nenavadno prijazna z menoj. Na smrtnej postelji je oča mojej sestri in meni odločil premoženje v gotovini gledé na najino pravico, da se ne izplača tako dolgo časa ne, dokler ni gotovo, koliko ima baron svojega premoženja. Ali ker baron ni imel ni tistih kurlanskih vlastnij, ni tistih starih gradov, bivali smo potlej skúp. Videl sem zopet Pavlino, krasno, dobro Pavlino, ki me je še zmérom ljubila tako, kakor poprej. Nič ni bilo več na poti najinemu zakonu, le čakala sva še, da mine žalost v hiši. Moja sestra je bila prav prijazna ž njo, baron je zmérom hvalil njene lastnosti in kazal, kako ga veseli moja bodoča sreča, jaz se pa zdaj nisem le nadjal, temuč za gotovo sem ménil, da imam srečo že pod pazduho. (Dalje prih.)

Skalam.

(Zložil M. Flegerič.)

Vrhunci sivih skal,
Pokriti z mokrimi meglami!
Kdó je, ki ne bi znal,
Kak žalotuzno je med vami?

Broj klavernih cvetlic
Na vaši golopusti steni,
Podoba je cvetlic,
Ki bližajo se že jeseni.

Šumeča bistrica
Tekoča brzo od vas šumoče,
Kor plaha deklica,
Ki zapeljivcu uiti hoče.

Tu vidiš vsaki hip
Skakljati kozo po višavi;
Nestalne sreče kip,
Ki zdaj se tu, zdaj ondi vstavi.

Tu kavran — črni tič —
Popevaje vrešči neznano:
To je bolnikov krič,
Ki ima skelečo strašno rano.

Z verhunca tu v prepad
Zelenopisan gad se vije:
Tako gre v tmino tat,
Ki blagi svetlosti se krije.

Al vendar blaženo
In sladko meni ste svetišče;
Ker srce žalostno
Pri vas je našlo pokojišče.

Jezikov zlobnih strup
Ne rani v vaši me samoti,
Z lažmi napolnjen up
Mi revnega srca ne moti.

Národní pevcí na Poljskem in Maloruskem.

(Zgodovinski obraz, spisal K. Wl. Wojcicki.)

Pomrli so poljski bardi in goslarji, ki so se skušali s sosednimi druidi, kdo da bode svoje rojake živnejše v nemal za boj ali pak vedril pri gostijah. Njihove pesme so vnukom izginile iz spomina, in nima njihova harfa trohni v pozabljivosti.

Aleksander Chodzko.

Narodu našemu so goslarji prešli iz spomina. Pozabljene so večidel stare pesme, ti spomeniki minolih let; samo v seljakovem spominu je ostal še nekaj odziv slovanskega značaja, duha in mišljenja.

Le redko kje sedaj še ugledamo kobzo, le redko kje srečamo kacega popotujočega dudarja, in vendar jih je za časa Štefana Batorija bilo toliko, da je deželna sodba 1578. l. izdala ukaz, naj vsak dudar plačuje 24 grošev na leto. Duda in lira ste odmevali po gradéh panov (višega plemstva) in po dvorih žlahte (nižega plemstva); tudi vitez, kedar se je z opraseno bojno opravo vračal domu iz boja, tudi ta se ni sramoval v roke vzeti dude, lire ali pa bandure. Ko je slavni junak, knez Samuel Korecki, kterege Twardowski iz Skripne po pravici zove turškega Peruna, ko je ta knez po nesrečnej bitvi prišel v turško robstvo, vedril je s kobzo nesrečne svoje drugove.

Kobza, tudi koza ali dudu, bila je najbolje udomačena po severnih pokrajinah reke Visle, lira in bandura pak pri Rusinih. Dudarjev je bilo mnogo, nekteri so bili naseljeni po mestih ali selih,

nekteri pak so vedno popotovali, ter s kobzo in pesmami prehajali sela, dvorove in gradove.

Na Maloruskem nahajamo še tako znane pevce (spiewacy). Slepci se to, pa ne od rojstva, ampak taki, ki so se ali sami oslepili, ali pa so je njihovi roditelji. V Pokuciji ob Prutu sem poznal nekega starca, ki je bil dva vnuka oslepil. Slepí ti starci večidel sami igrajo, včasih pa je spremlja še najmlajši sin z liro.

Ginljivo je še dan danes, kedar ugledamo kakega slepega starca popotovati skozi vasi in dvorove, ter opirati se na mladega svojega sina. Starec sede. Pred njegovimi očmi se razgrinjajo sive, temne planote, sin na njegovej strani pa vertí škrnek; gibčno udarja na strune, zbuja je jim skladne glasove, da potem zapojeta ali po-božno pesem, ali pa kako tugopolno dumko. Toda pravi narodni pevec ne zapoje niti dumke niti vesele kolomejke, dokler ni odpel pesme od sv. Nikolaja; potem še le ga starec opomni kake dumke, in sedaj začne mladi pevec igrati in peti svetne pesme, pa nikdar ne zabi, skleniti je s kako veselo kolomejko.

Tako popotuje iz vasi v vas, z dvora na dvor; slepec si polni torbico s hrano in pobira novce v mošnjico, potem pak se ves radosten vrača domú, da v brezskerbnej zadovoljnosti povžije, kar si je bil pridobil. Večkrat je tak panjenko, — tako je zovejo na Maloruskem, — najpremožniši v vsej okolici, nobeno dekle se tako lepo ne oblači, kakor panjenkova hči. Veča še pa je slava, odličnost in spoštovanje, katero uživa pri svojih rojakih. Torej ni čuda, da v enakej brezskrbnosti živeči oča sam slepi svoje vnuke, da se v njegovem kolenu ohrani častitljivi rod dedov (did). V matijevškem selu ob Prutu, blizu mesta Kolomia (v avstrijskej Galicii) sem našel pravi izgled enakih slepcev. Na Poljskem je pred nekimi sto leti mnogo bilo enakih slepih beračev, kar priča star dvogovor 1553. l. v Krakovu natisnjen pri udovi Florijanovej.

Panjenko pa tudi sam jemlje liro v roke in igra. L. 1832 sem našel na gorah, blizu glasovitega vodopada Prutovega, nekega slepca. Po naključbi dojde v ravno istem času prepevajoči lirista mimo in zaigra. Ko slepec začuje glasove, ves zadrgeče, in živo poprosi, naj mu dá liro. Perstje so se mu tresli in pohlepno je roki stegnil, kakor po kakem zakladu, toda svojeglavni lirista mu ni hotel dati lire. Še le potem, ko sem mu bil jaz podaril nekoliko novcev, še le potem je uslišal vročo željo slepčevó. Sedaj se slepec loti lire, prostejše so dihale njegove prsi, glavo sklone, uho pritisne k nastroju, in gibčni njegovi prstje skakljajo po tastah. Lahka rudečica mu je oblila blede lice, globoko čutje se je izraževalo na vsem životu. Istina je, da še nikdar nisem videl lire v roki tako izurjenega mojstra! Ko je slepec doigral, upadli ste mu utrujeni roki, glavo je naslonil na skalo, pod katero je sedel, znoj pak mu je čurkoma lil po razvnetem obličji.

Liriste pa tudi čestokrat potujejo v pokrajine na gorenjej Visli, in Mazuri ravno takisto čislajo prepevajoče te igralce, kakor glaso-

vite svoje mazovske dudarje *). Dobro se še spominjam nekega sivolasega tacega pevca, ki je po Varšavi hodil. Bil je visoke rasti, malo pripognjen in sivolas mož, častitljivega in jasnega obličja. Vedno je nosil širok in modrojasen plašč s kratkim kolarjem. Z liro pod plaščem je hodil od hiše do hiše, prepeval stare pesme in dumke, in čestokrat se je pokazal tudi na očitnih sprehajališčih, kjer so tužne pesme donele iz njegovih ust. Prav dobro se ga še spominjam, še sedaj menim, da mu zrem v častitljivo in plemenito obličje, da gledam mladenško rudečico na njegovih licih, da gledam dolge sive lase, s katerimi si je vetrec igral, da gledam dolgi njegov plašč, nenavadno nošo med gizdavo varšavsko drhalijo, še sedaj menim, da gledam veličastno postavo starčevu in poslušam njegov tresoči glas, ki je tako milo odzival drhtečim glasovom njegove lire. — Vse to je na-me, mladenčča še, imelo velik upliv. Bil je on poslednji pevec in lirista, kar smo jih tu videli. Sredi pofrancoženega in ponemčenega mesta je s temnim grobnim glasom prepeval stare pesme. Vsak ga je preziral. Tudi se še dobro spominjam, da je ob nekej priložnosti ves razserjen prišel iz neke gostilnice, kjer si ni mogel nič prislužiti zato, ker ga je prevpila neka ženska s svojim kričanjem, in v gnjevnej slutnji govoril mi je tele besede: „Beda jim! ker nečejo poslušati starca, ki jim davne čase in njihove čine obuja v spominu.“ — Nisem ga potem več videl. Zastonj sem ga iskal povsodi, kamor je najrajši zahajal. — — Zavili so ga v modri njegov plašč, in v njem zagrebli; liro pak, s katero nihče več ni mogel igrati, vergli so v peč, da je malo pogrela sobo neki ubožni rodovini, pri kateri je stavec stanoval.

II.

Zarad mnogih vzrokov so pri nas izginili pevci, goslarji, dudarji in banduristi. Glavni vzrok pa je gotovo bila silna naklonjenost k tujemu, razširjanje italijanske godbe, vedno rastoča množica inostranskih muzikalcev, in vsak dan splošnejša raba tujih nastrojev. Janez Gawinski je slutil, da bode utihnila ondajšnja godba, ko je 1688. l. v svojih seljankah smrtno pesem zapel svoje kobzi, ktere je ondaj tudi plemstvo že pozabilo.

„Ja ona sławna kobza, z derenieu zrobiona,
Z enoty nad cytry swemu panu ulubiona,
Dla lutni w kąt rzucona, dziś brzęczę z świercami,
Ach cudze w cenie, cwemi gardzimy cnotami!“

Vendar je kobza v XV. in XVI. veku bila najljubše godbino orodje plemičev, kakor nam priča Rej. Kedar je kak plemič povabil svoje prijatelje v gostje, sedeval je s kobzo v roki za ognjiščem,

*) Ivan Protasowicz v svojem delu: „Inventores rerum“ Wilna 1608, vrlo hvali mazovske dudarje.

ter kratkočasil se, dokler gostje niso došli. (Gledi Rejevo delo: Življenje nekega plemiča.) In v svojem delcu: „figliki“ nam izvrstno risa plemiča, kteremu je duda bila tako priljubljena, da še drugače plesati ni mogel, kakor na dudo.

„Ziemianin się ożenił, nasz prostak u dwora,
Nie umiał tańcować bez dudy potwora:
Pannę mu wywiedzivno, pięć piszczków zagrało,
Chłopisko jako wryte, posród izby stało.

„„By mi jechai do domu ja, nie pojde tego,
A co ja wiem, jako z nich mam słuchać którego““
Ledwo pana naszego w tanek wyprawili.“

Plemstvo, ki je v onem času vroče ljubilo domače plodove, zametalo je inostransko godbo. Ono je tudi na svoje stroške živilo mnogo dudarjev in banduristov. Kedar je kak plemič šel v gostje, večidel je vzel kakega godca s seboj, ki je pred njim gredé igral. Ko so pozneje godce te namestili s trobci, dodavali so jim večidel še dudarjev. Maloruski plemenitaši so do današnjega dne imeli stalne banduriste na svojih dvorovih. — Tudi krakovski hribovci poznajo dudo, toda oni jo zovejo koza ali kobza. V Veliko-poljskej se še danes nobena narodna veselica ne vrši brez dude. Kar je slovaškemu hribovcu pod sneženimi Tatrami gajda, to isto je poljskemu hribovcu kobza, in v južnej Ruskej je ona še danes najbolj čislano godbino orodje. Pa je dudarjem tudi duda silno priljubljena. 1837. l. sem bil dobil dudo od nekega Rusina iz Volinije. Dolgo mi je ni hotel dati, še le ko ga je nek prijatelj pregovoril in preprosil, dal jo je, vendar jo je prej še večkrat vroče poljubil, in za slovo zaigral je neko tužno dumko.

Tem dudarjem, banduristam in lirstam se imamo zahvaliti za najstarše in najlepše pesme, kajti oni so popotovali iz vasi v vas in tudi druge vadili in urili v petji in v godbi. O vsakem lahko rečemo, kar maloruska národna pesem govori o starem Widortu,

**„Стари замки его знают,
Винъ Билъ давніхъ учылъ васъ,
Въ его писняхъ отзиваютъ
Змерлынъ лита, змерлынъ часъ.“**

Kedar se je pokazal kak lirsta ali dudar, koj se je narod zbiral okoli njega, in on ga je nagovoril takole: „Ali ste čuli kaj novega, dobri ljudjé?“ in če je dudarja bila volja zapeti kako zgodovinsko pesem, ali pa kako narodno pravljico, začel je takole: „Stala sja nam novina.*) Kedar je pak došel v kak vlastelinski

*) Gledi: Wojcie: Piesni ludu Białochrobatow, Mazurów w Rusi i nad Begu. T. I. i. II.

grad, ali pa na dvor kakega plemiča, navadno je takole prosil za posluš: „Čujte ve plemenite gospodične in ve poštene gospe!“ In ko je odpel pesem, vzlasti če je pel o kakej ugrabljeni devici, navadno je dostavljal nauk: „Čujte, plemenite gospodičine in gospe, kako težko da je, nenadoma zapustiti dom in roditelje.“

Enake vvode nahajamo tudi pri drugih pevcih in pesnikih. Porok nam je kraljedvorski rokopolis. Tudi ondi se pesem o turno-vanji začenja na dvoru polabskega kneza:

„Znamenajte starši mladi
O potkach i o sjejani.“

Enako tudi pesem o Jaroslavu:

„Zwjestuju wam powiest weleslawnu
O welikich potkach, lutyh bojeh;
Nastojte i wes swoj um zbirajte!
Nastojte, nadiwno wam sluchu.“

V zbirki slovaških pesem od Kollara (Narodnie Zpiewanki T. II. Ofen 1835.) nahajamo pesem, ki se ravno tako začenja, kakor prejšnja:

„Nesem wam nowinau smutnau.“

Enak vvod nahajamo tudi v Igoru, prestarem tem spomeniku slovanskega pesništva.

(Konec prih.)

Dom žajfe kulture.

Imel sem nekđaj profesorja, ki je bil ves zaljubljen v „reich“ in njegovo kulturo. Kar strmelo je vse in se čudilo njegovi globoki učenosti, ko nam je jel pripovedovati o velikanski omiki in oliki po svetu, sosebno okoli tevtoburškega gozda; zraven nam je pa kazal, kaki siromaki in reveži smo mi v primeri s sosedi v „reichu.“ Da bi nam bil vse to prav po domače dokazal, nagrbančil je enkrat prav modro svoj obraz in nam jel pripovedovati, da posebno znamenje razširjajoče se kulture je to, koliko se kje porabi žajfe. Čem več porabi dežela tega snažila, tem viša je v omiki. To je bil za nas res tako popularen dokaz, da se mu ni dalo ustavljati, sosebno ker je gospod dokazal resnico tudi s številkami. Do pičice je kazal, koliko porabi žajfe Anglija, koliko Francija — v „reichu“ je pa menda kar za vsacega žajfarja posebej vedel.

Spaka! mislim si, taki siroveži pa tudi mi nismo, ne — saj je tudi pri nas dosti žajfe; v Ljubljani jo prodajajo za vsakim vo-glom; ali nisem si upal ugovarjati učenemu gospodu.

Profesor nam pa niso samo kazali nizkega našega stanja v kulturi, pomankanja domače žajfe, ampak tako je ganilo njih srce naše siromaštvo, da so nas velikrat velikrat opominjevali, naj bi vedno pridno rabili žajfarske izdelke, svojim rojakom v izgled, in pa kako naj zlasti pridno mazilimo svoje lase. Ali gospod niso ostali pri besedah, celó tako daleč so se zaleteli v svoji velikodušnosti, da so segli v žep, in podarili temu ali nemu kako dvojčico, da si omisli za-njo kulture v žajfji podobi.

Da bi kdo ne pritrdil gospodu, dokazal bom, da tudi med nami je kultura domá ter seznanil čast. bralce s preimenitnim krajem, ki (po g. profesorjevi argumentaciji) s svojo žajfarsko omiko prekosí marsiktero mesto na Angleškem in pa še v „reichu“, s krajem, čegar kultura je tolika, da uniči in prežene vso tmino, nesnago in vse napake ljubljanskega — perila, seznanil bom bralce s slavitiimi ljub. peričniki in pericami — z Bizovikom. Žené in dekleta bizoviške! ve mi morda ne bodete za zelo vzele, če vas malo razglasim po svetu in s pripomočjó vaše žajfnice dokažem učenemu gospodu visoko stopnjo domače kulture.

Dobro uro hodá pod Ljubljano, nad desnim bregom Ljubljaničinim in blizo ceste, ktera se skozi Stepanjo vas proti Sostru steguje, razprostira se pod Golovcem vas srednje velikosti. Skozi njo priteče izpod bližnjih gričev potoček, ki svojo vodo pošilja Ljubljani. Od daleč boš vasi kaj malo videl, sosebo po letu, kajti večidel je zavita v košato sadno drevje; če se pa hočeš kaj bolj seznaniti z njo, zvedel boš, da je že sila stara, da šteje skoraj sto hiš, ktere so do malega kaj majhene in s slamo krite. Zemljišča ima vas pičlo pičlo odmerjenega, le samo 16 je zemljiških posestnikov. In drugi? — kdo je preredi, če nimajo polja?

Potok, ki teče skozi vas, to je zlata žila, ki prebivavce živi leto za letom, rod za rodom. Iz njega zajemajo hrane pridne roké in nihče ne pomni, da je tamkaj kedaj bilo drugače. Ali jim iz pod Golovca prinaša zlatih zrn? Ali živé v njem školke, ki hranijo dragocenih biserov? Ne to ne uno, temuč to je potok, ki trebi in čisti celó Ljubljano, tukaj stanujejo znani peričniki — to je Bizovik.

Če se kak solnčni popoldan približaš vasi, že od daleč ti bije na uho glasno tolkanje. Čof — čof — čof se razlega izpod sto in sto rok na dolgo in široko; po gričih in v ravnini pa so razpeti navskrižem drogovi in vrvi, in na njih se v vetriču vije in pregiba belega perila brez števila — kajti v Ljubljani stanuje na tisoč in tisoč ljudi, kteri bi bili vsi radi beli in snažni. V dolgi dolgi vrsti stojé na desni in levi brhke ženske, starše in mlajše — vse se giblje, vse premika. Brez dela ni nobena, celó deklice 7 — 8 let premetavajo manje reči po vodi, odnašajo že oprano na drogeve, ali donšajo novega dela. Posebno prijetno jih je poslušati kak lep večer, v tihi noči; kakor mlatiči jo mahajo v rédu po svojih koritih, da se daleč razlega, zraven pa pojó krepka grla domače pesmi, da jih je res veselje poslušati.

To so urne bizoviške perice, ki se celó s tem ponašajo, da je k njim za časa ljublj. kongresa ruski car v vas hodil, kar res ni brez zgodovinske resnice. To perilo jim je vse njih premoženje, in mično jih je poslušati, kedar se začnó s tem ponašati, koliko hiš da ima ta ali una v Ljubljani, to je: koliko hiš tej ali uni perilo daje. Ktera ima v mestu najstarše in najpremožniše hiše, tisto tudi v vasi vse obraja; in če umoži mati svojo hčer, dá jej zraven kupčice terdnjakov še eno ali več hiš v doto. Tako baratajo naše perice za ljub. hiše, Ljubljančanje pa še ne vedó za-to.

To je žensko opravilo. Po tem takem bi se pa vendar zeló motil, kdor bi mislil, da ženske v tej vasi vse preredé, in da so moški le trotje. Če stopiš lepo poletno popoldne v vas, našel boš res hiše vse prazne, le kaka zgrbljena starka čepí za mizo pa ravná perilo in kak sivoglavček kuri v veži pod velikim kotlom, krepke ženske pa so vse pri vodi — in moški tudi pri zaslužku. Bizovičanje namreč so se vsi tesarstva poprijeli ali pa zidarije, kakor bi se bili zmenili; zjutraj zapusté na vse zgodaj vsak svoj dom in pozno zvečer se vrnejo krepki možaki in mladenči z zaslužkom domú.

In ko pride ponedeljek, pomika se dolga dolga rajda vóz proti Ljubljani, polnih velikih culj, v kterih je že očedenó in posušeno perilo umetno v skladavnice naloženo. Pred šenklavško cerkvijo se ustavi vlak in urne ženice pobašejo vsaka svojo robo, pa se pogubé po hišah. Čez malo se vrnejo z novim delom, nakupijo potrebnega za dom in hajd — hiti vesela družinica zopet domú.

Naj še dostavim, da imajo naše Bizovčanke ljub. perilo za svoj monopol. Večkrat je že tudi kaka druga ženica v okolici poskusila s tem delom, ali vsikdar se je na tako novico vnel hud hud boj v Bizoviku — počenjale in počenjale so naše edino za to delo opravičene in skušene vaščanke, da se je umaknila nova konkurentinja. Tako živé svoji obertniji vedno le same za-sé in se res tudi od vseh bližnjih sosedov ločijo po govorjenji in domačih navadah.

To tedaj je znani Bizovik, tukaj stanujejo vrle in slavite ljub. perice, ktere naj s svojo žajfnico preučenemu gosp. profesorju pričajo, da tudi mi nismo zadnji v kulturi.

Z.

Kakor — ko — kot.

(Spisal P. Ladislav.)

Veliko pripomore k umevnosti to, da se rabijo za vsak pomen primerni izrazi. Treba je natančen razloček delati v pisavi pri takih besedah, ki so si sorodne ali ki se v obhodni govorici včasí zamenjajo. Med take spadajo besede kako, ko, kot. Zlasti tisti ko je nekterim zelo priljubljen ter ga rabijo v raznih pomenih. O tej reči je govoril že g. Navratil (Glasn. 1864, str. 188) v odgovoru „Tovaršu.“ Toda on govori samo o primerjavnih (komparativ-

nih) stavkih. Besede te pa imajo tudi še drugo veljavo. Skušajmo torej tu malo pregledati njih pomen in rabo.

1) Ko. Prvotni pomen besede ko je časovni (temporalni), in ta ko se rabi v odvisnih stavkih, ki kažejo čas glavnega djanja. *Npr.: Trda noč je že bila, ko smo prišli domú. Mikavno mi je postalo vse še le potem, ko sem zgodovino tega kraja spoznal. To sem slišal, ko sem bil še domá. — Hrvatje imajo tu: kada, kad; Čehi: když.*

Ta časovni ko se rabi tudi v pogojnih stavkih II. oblike, in sicer tako, da mu temporalni pomen ostane in ravno čas je pogoj, da se djanje dovrši in ne dovrši. Tu je ko oboje ob enem časovni in pa pogojni, imenovali bi ga lahko temporalno-hipotetičnega. *Npr.: Plačal bi ti bil, ko bi imel denar, to je, takrat bi plačal, kedar bi imel denar. Rad bi povedal, ko bi vedel (pa ne vem.) — Hrv. kada, kad bi; Čehi, kdy bych.*

Dalje se rabi temporalni ko tudi v dopustnem (koncesivnem) pomenu. *Npr. Ko bi se moral učiti, pa pohajkova, to je, čeravno bi se moral učiti, pa vendar pohajkova. Ko vsega primanjkuje, ti pa popijaš.* Tu obvlada bolj koncesivni pomen, pa vendar se časovni še dobro čuti.

Bolj medel je časovni pomen pri ko v stavkih vzročnih (Janežič §. 430, a). *Napr.: Komu smem verjeti, ko prevaril me je on? to je: nobenemu ne verjamem, ker me je prevaril on. Kaj mi to pripoveduješ, ko sam bolje vem, to je: Ne pravi mi, ker sam itd. — Tu je časovni pomen komaj poznati, pa vendar še biva: misel se izreče v okrajšani besedi, kakor bi rekel: „med tem ko se zavedam, da bolje vem vzemem to misel za razlog, da ti rečem, nikar mi ne pravi.“ In tako dobi časovni ko skor zgolj ozročno veljavo.*

Opomba. Janežič ima tu vezi ki in ko. Vendar menim, da niste enega pomena. Prosto ljudstvo izgovarja v takih stavkih ki, ko pologlasno, namreč *k' (кѣ)*. Pisava pa mora take reči določno izražati. Ki sam na sebi je relativnega pomena, ko pa temporalnega. Torej se sme ki rabiti za vzročno vez, kedar je vzrok v osebi sami, ko pa, kedar je vzrok drugi nego iste osebe, vendar pa iste dobe (ravnočasen), ali z drugimi besedami, ki se rabi, kedar je v obeh stavkih isti subjekt, ko pa, kedar ima vsak stavek svoj subjekt; postavimo stavke: „*Kaj mi boš pravil, k' nič ne veš*“ — „*kaj mi boš pravil, k' sam bolje vem,*“ naj bi pisali: „*Kaj mi boš pravil, ki nič ne veš*“ — „*kaj mi boš pravil, ko sam bolje vem.*“ Po tem takem naj se ta a) razkroji v a), b). In pa v izgledu ondi: „*Ne laži, ki dobro vemo, da si kriv,*“ naj nastopi ko mesti ki.

2. **Kakor.** Bistveni pomen besede kakor je primerjaven in nanašaven ob enem. Kedar primerjamo enakost dveh stvari ali dveh djanj, izražamo ali vsaj mislimo si zraven še besedo „tako,“ in na to besedo se nanaša una, oni ste si korelativni, *Npr.: Kakor umeš, tako govoriš. Gleda, kakor miš iz moke. Ti si tak bedak kakor on.*

Da je kakor nanašaven, kaže že čerka *r*, ki daje besedi relativni pomen, enako staroslovenskemu **же**. (**якоже** = kakor, **уже** = kdor (praš. kdo), **игдаже** = kedar (kedaj), kjer — kje). In v tem oziru ima naš kakor prednost pred kao, jako, zakaj njegov relativni pomen je naznanjen tudi po obliki.

Isti pomen, namreč primerjavni in nanašavni, ima „kakor“ tudi pri komparativu, to je, kedar primerjamo inakost (neenakost) dveh stvari. Samo da je govor tukaj nekako okrajšan, če pravim na priliko: „*Jaka bolje piše kakor bere*“ je tako, kakor ko bi rekel: „*Jaka ne piše tako dobro kakor bere, ampak bolje*“. Pavle mi bolj dopade, kakor Jaka = Pavle mi dopade, ne tako, kakor Jaka, ampak bolj. Jaka si več upa, kakor premore, = Jaka si upa, ne toliko, kolikor premore, ampak več. V takih stavkih pa nikavnico izpustimo (ne-ampak) in primerjavni kakor denemo k izrazu, čigar višo ali nižjo stopnjo komparativ zanikava (negira), vsaj posrednje ter ga deva nižje.

V tem pomenu pa se vjema naš „kakor“ s strsl. **негъ**, hrv. nego, česk. než, belokr. neg.

Nego je v svojem temelji zanikaven, in rabijo ga drugi Slovani v pomenu našega „ampak“, primeri: *Pružimo si roku, ne po strogom pravu, nego i političkoj modrosti. To zahtieva ne samo korist naroda, nego i korist tvoja.* In ta nego so porabili tudi za komparativ, da kažejo inakost, primeri: *Bolje danas jaje nego sutra kokoš* — po naši izpeljavi bi se reklo: *ni jaje tako dobro kakor kokoš, ampak bolje*. Drugi povdarjajo z nego bolj neenakost, mi pa s kakor samo primerjavo. Tedaj sta si „nego“ in „kakor“ pri komparativu popolnoma enaka v rabi, samo ozira sta si različna, pri nas obvlada ozir primerjave, pri unih ozir neenakosti.

Torej če prašáš, kdaj čemo pisati nego ali kakor? odgovorimo na to: ako rabiš kakor, pišeš po slovenski (bolje kranjski), ako pa rabiš nego, pišeš slovanski. Beseda nego je res lepa beseda, in, rekel bi, za komparativ bolj primerna od našega kakor. „Naprej“ jo je vcepil v našo pisavo; če pa se bo prijela v narodu ali ne, ne vemo, razun v krajih, kjer jo že imajo; tudi Beli Kranjci rabijo neg in kakor. Tudi čisto izpodriniti kakor se mi škoda zdi, že zavoljo karakterističnega *r*. Pač pa bi bilo svetovati, da bi se nego vpeljal v stavkih: nič družega, nego — nič več, nego — ne drugače, nego — in sploh kedar je prednji oddelek stavka zanikaven, je nego kaj prijetna beseda. Primeri: *Ovce niso mogle čez most drugače, nego druga za drugo — ne drugače kakor tako da — . Nimam družega, nego sitnosti. Hrvatje bi ne brali nič več nego zdaj. Nije ništa drugo savjetovala, nego da se odreknemo...*

(Konec prih.)

Obrazi iz narave.

(Spisal Milko.)

II.

O Ljubljana bela! da si mi zdrava, mila majka dragih bratov, središče in srce slovenskega naroda, da si mi srečna! Izmed vseh mest in mestic slovenskih si mi vendar ti najbolj mila; vedi, da gotovo ne mine dneva, da bi ti jaz ne pošiljal pozdrava iz daljnih krajev po svitli zarji in blede luni. Odpusti, dragi bralec! znabiti se tebi bolj ljubi kje drugej — ne morem za to, meni je Ljubljana najbolj pri srcu. Mila mi je, ker v njej bivajo dragi moji, za katere bi dal življenje svoje; ljubim jo, ker sem se v njej učil ljubiti svojo domovino. Res je, da ni vsa bela in čista, da ima še mnogo madežev in neprijetnih peg na sebi; toda jaz imam trdno upanje, da bo sčasoma odpravila vse madeže in postala bela in čista slovenska devica.

Vrača se spomlad in ž njo novo življenje v duha in v telo. Z naravo se pomlaja tudi naš duh v novi gorečnosti in bistrosti. O blaženi dni spomladanski, ki sem je vžival nekaj! Kako živo mi stopate v novi pomladi pred mojega duha. Komaj je dobro napočila jutranja zora in posijali prvi blagodarni solnčni žarki, že sem hitel po tvojih ulicah tje. Kam? Moj Bog, kako moreš kaj tacega še prašati! Da da, tam mimo frančiškanske cerkve po slonovih ulicah in naravnost naprej. To ti je krasni drevored, kaj ne? Tu vse diha, vse plava v čistem veselji. Perje po košatem drevju si šepeče v svoji radosti in krilati pevci na gostih vejah samega veselja ne vedo kaj početi, skačejo, čebļajo in pevajo eden nad drugega, kakor bi jim šlo za stavo. In koj zraven v zelenem žitu tolče prepelica svoj „pet penez“ ki se sicer vedno enako, pa vendar tako prijetno glasi. Nad njo pa se dviga pevaje in s kriloma trepetaje škrljanček vedno više in više, da se vidi tvojemu očesu kakor temna pika v zračnih višavah.

In s kako sladkostjo se ti polni srce, zložno stopaš dalje, vtopljen v blage misli o krasoti naravski. Glej, tu stoji pred teboj gradič, nježen kakor da bi ga bil ravno kar iz škatljice vzel in malo nad njim stoji hišica, kakoršnih vidimo in občudujemo sicer samo na slikah. In kaj pa je še pred gradom? Tu so še le krasote tu! Vse polno raznovrstnih redkih rastlin in dišečih cvetlic. Poglej sem, kako ravno kar razvija cvetlica nježni cvet, vzdiguje pohlevno krasno glavico in otresa rosno kapljico, enako leskečemu biseru? O kako se je od včerašnjega dne vse spremenilo: Tu se je naredilo novo brstje, tu razvilo novo perje in tam novi prekrasni cvet. Ne vem, kam bi se prej obrnil, tako se je vse prenaradilo po noči.

Pa tu so videti še druge lepote. Nježne krasotice iz različnih živalskih rodov imajo tukaj svoje promenade. Z one cvetke se poskuša mali leskeči keberček k prvemu vzletu in stareji se zložno

šetajo po zeleni travi, rastlinskih steblih, po perji in dišečem cvetju! Zbujajo se metulji in rajajo veselo in brez skrbi v svitu jutranjih solnčnih žarkov. Med njimi buči marljiva bučelica; poredneži pa se neposajeno posmehujejo njeni marljivosti in čudijo se, da ne živi tako brez skrbi kakor oni. Tu pa tam sedajo na cvetlice, pa kmalo spet odleté. Cvetka se pripoguje za njim popraševaje: kam pa tako hitro kam, ljubi moj? Toda metulj se jej nasmeje in odgovarja: Bodi zdrava, mi hitimo naprej uživat življenja sladkosti.

Tu se vsede na široko peró, da si odpočije od veselega plesa, muha zlatoglavka z rudečimi očmi. Gladi si z zadnjima nogama leskeče peruti, mahne zdaj z eno nožico, zdaj z drugo in pravi: kako sem jaz zala.

Smehljá pa se ji pohlevna rožica in odgovarja: ko bi jaz lepša ne bila. Med tem pa prileti čmerelj černo brenčé, obrne se enkrat v krogu in nejevoljno zamrmrá s svojim debelim basom: „Čemu pa te parade tod, lenuhi, mar bi šli delat?“ Odgovarja pa mu modra cvetlica: „Skrbi vsaki za sebe,“ in čmerelj zamomlja nejevoljno še enkrat in odleti dalje. Tako gre to naprej. Eni odleté in pridejo drugi. Gledal bi celi dan, toliko krasnega, toliko zanimivega se odpira očém zmeraj na novo. — Zdaj urno naprej mimo prekrasne vrbe, ki stoji tu tik zida in jo čuvajo štirje velikanski psi. O ti verba mila! ali si še tako krasna, kakor si bila nekdaj, ali še tako žalo pa vendar tako milo pobešaš dolge veje? Kedar koli sem šel mimo tebe, mimovoljno sem obstal, vsaj nekoliko trenutkov so morale moje oči počivati nad teboj. In ko sem stopal dalje gori po stopnicah, vselej sem v mislih stal na grobu Prešernovem. Zbudil sem se iz teh misli še le, ko sem že sedel na klopici tam v kotu nad onim studencem. O ti, draga klopica! ko sem zadnjič šel tam mimo, ni te bilo več. Škoda, škoda za té! Tu je prijeten kraj. Spodaj žubori studenček in v ribniku plešejo bistre ribice. In vendar si že v gozdu, v tem veličastnem vrtu, kjer je vsako drevo vir, iz katerega klje sladko čerstvilo, iz katerega puhti čist in zdrav zrak. Uho ti razveseljuje prijetno šumenje med gostimi vejami in petje krilatih pevecv. Tu priskaklja iz goščave ščinkovec in kriči na ves glas „pink, pink,“ tam prileti rudečeglavka, bega sem ter tje, kima z glavo in perutima in peva: „vuit ček ček,“ in penica ji odgovarja od druge strani: čak, čak luid. Koliko pa se glasi še vmes drugih raznoterih glasov in kako se vse to lepo strinja, kako prijetno razveseljuje srce! Po bližnji smereki pa neposajena veverica kaže svojo čudovito izurjenost. —

Lej, kaj bi bil kmalo pozabil. Nikar se ne srdi, ti ponosni zlatokrilec! pohvalim tudi tebe, razveseljeval si me večkrat s svojim možatim obnašanjem. Vselej sem se razveselil, ko sem zaslišal tvoj „klof klof,“ nad seboj in zagledal zgodaj pri delu marljivega gozdnarja. Veste pa, kdo je ta gozdnar? Dobro, dobro, zlatokrili detal je to. Da gozdnar je to, le pogledjte ga, kako ima lepo gozdnarsko obleko, rudečo kapico in zeleno z zlatom pretkano suknjico. Ta mu kaj lepo pristuje. Ima pa tudi postavbo za to. Telo je gibčno pa

krepko in ima trde kite, kljun je raven in močen, noge žiljave in kremplji ostri. Bil je siromak večkrat obrekovan, da kvari drevesa in vendar ga ni poštenjakoviča nad njega. On živi samo od škodljivih črvov in bub. Zato ga vsaj ne grajajmo, saj plačila mu tako nobeden ne dá. On je kaj priden in dober gozdnar, dela dostikrat brez prenehleja celi dan in kavsa neutrudljivo, kjer čuti, da so se vgnezdili škodljivi mrčesi. In kako je izurjen! Najprej potrká enekrati na drevo in posluša, kako odjekuje. Iz tega koj pozna, kako je notri, ali je drevo zdravo ali bolno. Znano je, da so naši zdravniki že tudi jeli tako delati, ali naš gozdnar se ni od njih naučil, on je znal to že davno prej.

Na črvivo drevo se vseli in začne kavšati na deblo s težkim svojim kljunom. Prebivavci te notranje republike begajo vsi prestrašeni gori in doli sem ter tje, kjer je kaj izhoda. Detal dela na svojo roko, nima nobenega pomočnika. Skrbeti mora torej, ako ima votlina več izhodov, da mu ne uidejo in kaj smešno ga je gledati, kako leta od luknje do luknje, da vsacega zasači. In gorje mrčesu, ki pride pod njegov ostri kljun — po njem je.

Národne stvari: priče, navade, stare vere.

(Nabral in razglasil M. Valjavec.)

II. Vile.

1. Jeden pôt je bil jeden siromašni otec, koj je imel puno dece a ne je imel nje š čem hraniti. Onda mu je pak bila žena noseča i on se rasrdi i odide z doma i mislil je vse ostaviti i oditi po svetu. Gda je on tak išel žalosten, dojde na jedno križanje. Na jeden pot dojde k njemu vrag i pita ga kam ide. On mu pove, da je nakanil pustiti ženu i decu i oditi po širokom svetu, kajti je nema š čem hraniti. Na to mu reče vrag: znaš ti kaj? daj ti meni ano dete, kojega je baš vezda tvoja žena rodila; ja ti dam penez, kuliko buš mogel nositi. I zbilja pristane na to muž, vrne se dimov i zeme dete sobom i dade mu krstni list i molitvenu knigu mu dene na prsa i odide s penezi dimov. No vrag ne je imel vezda oblasti do njega, nego je samo daleko okolo toga deteta hodil. Na to doleti jeden ore i dene dete pod pera i odnese ga sabom i donese ga k jednoj lepoj gorskoj vili po imenu „gorska mlada gospá.“ — Njoj se je jako dopal i dala mu je svoje vlastito mleko cekati i odgojila si ga je. Gda je on zrasel, bil je strašno lepi i odluči ga vila za svojega muža zeti i zaroči se ž njim. Za malo vreme po tom je bilo v jednom gradu biranje devojkih i tam su došle sakojačke princeze. On je prošil svoju vilu zaročnicu, da ide i on tam glet a vila mu dopusti i reče mu, da tam ne sme niš od nje govoriti. Gda je on tam došel,

reče proti onoj gospodi: to ni nič proti moji zaročnici, ona je proti ovem kak ti sonce. To je bilo onoj gospodi žal i rekli su mo, ako ju sim ne dopela, de bude glavu zgubil. On je išel po nju i dopelala se je ona vu svojoj kočiji i gda je van zišla iz kočije, postalo je vse onod svetlo od jezine oprave i vsi su vu nju oči vuprli, a gda je išla, ne je išla po goloj zemli, neg je vse pred njum baršun postajal i vsi su se čudili jezini lepoti. Onda si ona nazad sede vu kočiju i on je htel k njoj iti, ali mu ona reče: nigdar me više ne buš videl, i skadi se za njum megla i zniknula je a on je ostal ondi. Onda se je za njo žalostil i odlučil ju je iskat, kam god je ona odišla i ne je ju mogel nigdi najti. Gda je vre jako dugo išel, došel je naj zadnje na jeden breg i tu je našel četiri ljudi, koji su ogenj kurili a ovi ljudi bili su četiri vetri. On im se lepo nakloni, oni mu se odkloniju i rečeju mu: kaj te je tijam sim doneslo, ti kršćanska duša? Na to im vse pove i reče, da išče svoju ženu gorsku vilu i da ju nemre nigdi najti i prosi je, jeli oni znaju za nju i da bi ga jeden tam odpelal. Na to su se vetri počeli med sobom spominati, kam bu koj išel puhat. Zgorec je rekel, da ga on nemre sobom vzeti, kajti bum po gorah i pečinah pual pak bi se mogel lahko zatuči; nego ti, jug, ti ga moreš nesti, ti buš po ravnici pual, prek vode buš ga lahko nesel; tebi je prav vila zapovedala, da joj moraš puhati, kajti bu ona flake prala i ti ji budeš sušil. I vzemi ga sobom jug pak ga odnese k vili vu hižu i tak je onda pual, da su ji 'se flake doli pocurele i gda je nje pobirala, rekla je sama sebi: ah, itak mi je žal za mojega dragoga, zakaj sem ga tam pustila. Na to se on vu hiži vjavi: tu sem tu, i dojde k nje. Onda ona od veselja ne je znala, kaj bi delala i pitala je, kak je on tak daleko došel. On ji je povedal 'se, kak se je pripetilo i da ga je jug sim donesl. Onda reče ona: za to je on tak pual, da mi je 'se doli pometal, gda je tebe nesel; i onda je bila vila vesela. — Lu d b reg.

2. Bila je jem put jena žena jako pobožna i bogaboječa, išče dok je bila pucica, da su ju 'si susedi imeli jako rado i saki stari človek se je ž njom spominal kak s kakvim starcem. Ali je ova žena imela i poštene stareše pak su ju mam od male malošičice vučili pošteno tak, 'da je bila stara sedem let, da je znala tak pošteno, kak kakov starel. Gda je bila več vu osmem letu, zele su ju vile med se i povedle su njenoj materi i ocu, da su ju one zele med se i da ju budu one same vučile pošteno i 'se, kaj goder je treba jednoj poštenu puci. Pucica bila je jako dobra i poslušna vilam pak su ju vile jako rado imele i 'se su joj povedle, kaj goder je bilo treba jednoj poštenu puci. Nu vile su vidle, da je ta pucica jako dobra i poštena pak su ju više vučile, neg one druge pucice. Gda je bila več zrasla za замуž, onda su ju vučile takaj, kak mora živeti v zakonskom stališu. Ona je nje 'se posluhнала i se im veruvala i se je baš onak obdržavala, kak su joj vile rekle. Gda je imela snoboke, onda je navek prvo vile pitala, bi li zela toga ili ovoga mladenca. Nekojim je odpovedla, kajti su joj povedle vile, kakov je i rekle su,

da ga naj ne 'zeme. Nu gda je došiel pravi, koj joj je bil sudjen, onda su joj rekle: ov ti je sudjen, toga si zemi ili ti se dopada ile ne, to znaš, da te bô baš on dopal i ž njim boš dobro živela i boš zadovolna i mi ti bumo pomagale, kaj ti bô jako potrebno pak te bumo i vučile, kak moraš gospôdariti. Gda su se ovi mladenci skupa pobrali, živeli su dobro i pošteno su bili. Nu ova sneha za to ipak je išla više put med vile i vile su više put došle k njoj na spomenek i spominale su se ž njom i njejmim mužem pak su mu rekle, da se naj ne srđi, ako gda žena dojde med nje, da ju budu one 'se dobro vučile i nikaj zla i da mu budu pomoćnice vu sakom poslu. Ona je došla više put med nje i sakikrat su ju mam med se prejeli i počele su joj lepo popevati i ž njom su se igrale još bolje nego prvo, i gda su večerjale, onda su popevale napitnice i lepe pesme, a poklem su se spominale sakakaj. I môž je bil gdagda ž njom na piru med vilami, jer je znal pošteno i držal se svojega reda. Za jeno tri leta dobili su jedno môžko dete i onda su ovu snehu tak vile dvorile, bolje nego kuma i suseda i rodbina, pak su joj rekle, da se naj ne boji za sina, da mu je dobro sudjeno i bude srećen na ovom svetu, samo ako bude dober, mi bumo već na njega pazile i njega čuvala od sake nesreće. Gda je dete počelo hoditi i malo govoriti, navek su mu donesle vile ili kakvoga sada ili sakojačke igračke, nu nigdar ga nisu med se zelevale, gda je bil velik. Gda je već velik zrasel, navek je govoril, da bô išel med soldate i gda je bil star jeno devetnaest let, zbila je bil zet za soldate. Baš je ono vreme bil francuski tabor. Jako su se njegovi stariši plakali za njega i jako su javkali. Nu na skorem, kak je bil zet za soldata sin toje žene, poslale su po nju vile, da naj dojde na gosti i da joj budu nekaj povedle. Gda je došla med vile, mam su ju vidle, da je jako žalostna pak su ju zapitali: ah, kaj ti je, kaj si tak zaplakana i tak jako žalostna? Ona im je povedla, kaj je i kaj se je njoj pripetilo, da su joj sina zeli za soldata. One su joj rekle, da se naj ne boji nikaj, da joj ne bô nikaj sinu, da ga ne bô niti jeden šprih pogodil i ne bô mrl vu boju, da joj budu već povedle, kak delati, da bô tak brza, da jeden den bô mogla prejt i celi široki svet pak da si bô mogla sina dopelati dimov, gda bo štela. Tak su ju one malo razveselile. Ova žena bila je iz Potoka (sela vu Kalničkoj župi) i sin — zval se je Golec — bil je vu serekciji (pučkoj vojsci) i ta serekcija pleminitaška odišla je bila vu Vironu. Vu toj serekciji bil sem i ja i baš pod moju perut je došiel ov Golec. Nu nê bil sobom zel flak puno. Na jem put je došla mati toga Golca vu Vironu, ali je nê nigdo videl, samo sin. Ona mu je rekla, da naj prosi kapitana, bi li ga dimov pustil po robače, da nima robač nikaj. Kapitan ga zapita, od kud je. On mu pove. Kapitan mu se začudil, da kak bi ga pustil on, da ga sme pustiti naj dalje za dva dana, a ne tak daleko. Nu Golec mu je rekel, da naj ga samo za dvajsti četiri vure pusti, da on dojde. To mu nê nikak kapetan veruval, neg se ga nê mogel nikak rešiti, pak mu je rekel: idi Šatvaru pak ako se on za te zeme, onda te naj slobono pusti. On je odišel brže bole k meni

pak je meni tak povedal. Nu ja kakti sused susedu rekel sem: idi slobono, dvajsti četiri vure imaš prosto, idi kam hočeš, nego pazi, da ja i ti ne dojdemo vu kašu. I riftek ga je mati odpelala i došel je dimov i doma pil i jel i z ocem bil dobre volje i 'semi susedi, i slekel se je i jeden par robač si je zel sobom i okolo poldana je nazaj odišel, mati ga je odpelala, i došel je riftek ob dve vure po poldanu vu Vironu i donesel bele flake na sebi i vu torbi jeden par, i donesel si je jesti in piti. On se je mam javil meni a ja sem se začudil. Onda se je javil kapetanu. On mu nê veruval, neg mu je rekel, hodi z menom, idemo Šatvaru. Oni su došli k meni pak smo se spominali, kak bi to bilo i jeli to moguće. Nu on nam je rekel: ali gda mi nečete veruvati, vište, sem vam donesel i vina jenu čuturu, i dal nam je piti i jesti i onda nam je povedal, kak je to bilo. Mi smo mu verovali i pustili smo ga, gda je goder štel iti dimov, ako je bil počinek baš onda. To se je pripetilo leta jezero osem sto šestnajstoga. Pazi: To je pripovjedano Im bro Šatvar rodod iz „Salá nec“, koj još živi i veli, da mu ima preko sto godina.

3. Vile i na konjih jašu i pozna se, na kojih jašu, jer 'sako-mu grivu spletu, i grivu ne sme nišće rasplesti, jer bi moral vmreti. Konju nikaj ne fali, ako na njem vile jašu, a na mršavom neču jahati, nek na debelom. Ako bi gdo videl, gda vila konja pela, ne sme nikaj reči, jer bi takaj vmrl, a to vidjenje nê sakomu dano. Jem put je jeden konjar (koj konje pase) v štali spal, pak nekak okol polnoči došle su vile pak su mu jenoga konja odvezale i štele vun pelati. On se na to prebudi pak skoči i pograbi konja za oglamnik. On je na jem put opal i vmrl, a vile su ipak za to konja odpelale i nazaj dopelale. Konjarov gospodar je znal, da vile konja jašu pak je više put to pripovedal dečku i drugi družini, ali dečko toga nê veruval niti oni, drugač ne bi znali, da je dečko od toga vmrl, nek su vidli, da je konju dlaka sfrkana, i da su znali, da ga vile jašu.

Vukovci.

(Dalje prih.)

Slovansko berilo.

I. Narodno pesništvo.

(Hrvaški, spisal N. Tomasič.)

Pěsme su medju trudi života kano cvětje medju dračem ¹⁾, kano voda živa, koja izvire iz srca zemlje medju golimi stěnamí, kano glas nebeski, koj dolazi nezna se odkuda, ter svuda raznosi miris ²⁾ sklada. Odkuda su došle narodne pěsme i kad su se rodile, znati će samo onaj, koj znade godinu i čas, u kom je sitno sěme prevelikoga hrasta palo na srěd planine, i kad su prvi njegovi listići

I. ¹⁾ Trnje; ²⁾ duh; ³⁾ iskati; ⁴⁾ čuditi se.

nazelenili kamenje. Ali ovo je barem istinito, da se niso pod klobuci narodne pesme začele, niti nisu iz plemenitih ustah najprije izašle. Duh sklada negleda na haljinu, nego diše gdje mu je drago, i srce, koje trepti u golih prsiuh, srce je ljudsko. Nije hrabrost zlatna stvar, niti ljubav srebrna.

Pesme su povest naša, u njih tražimo ³⁾ dobro i zlo naše. Drugi puci štiju jih, prevode i dive ⁴⁾ se jim, a mi jih se sramimo, i još izsmehavamo s našim posvjetjenim barbarstvom. Pokupimo bratjo, pokupimo naše blago, prije nego ga vjetar vrémenah nepogubi. Hleb iz zemlje, lepotu iz naroda, narod nam je otac a zemlja majka naša.

II. Tičeje petje poletno jutro.

(Česki, spisal J. Krejči.)

V půvabném ¹⁾ údolí vine ²⁾ se z háje potok podél zelené stráně, doubím, habřím a březím porostlé. Protější úboč ³⁾ pokrytá úrodnými ⁴⁾ polmi vystupuje mírně až k vysokému lesu; na dně údolí rozkládají se tučné ⁵⁾ louky a leskne se rybník, pod kterým v ovocných stromech ⁶⁾ osamělý mlýn se ukrývá. Jak milo jest v údolí tomto ⁷⁾ letního času! Jaká rozkoš ⁸⁾ procházeti ⁹⁾ se tam za letního jitra! Nad rybníkem vznášejí se ještě lehounké páry, hravý vitr šumí v lupení ¹⁰⁾ na porostlé stráni a v hustém rokyti na rybnice, slunce ještě pod obzorem pozlacuje teprva ¹¹⁾ nejnižší skupeniny oblak: a již sbor ptactva plesá z tisícera hrdel. Kouzelný ¹²⁾ hlas slavíkův již umlká; ¹³⁾ však ¹⁴⁾ hle, teď se probouzí ¹⁵⁾ ostatní nárůdek pernatý, poskakuje po větvích ¹⁶⁾ stromův a nesčíslnými melodiemi prozpěvuje pozdravení ranní.

III. Potoku.

(Polski, zložil J. Krasiński.)

Pomiędzy łąki, ogrody,
Płyniesz ¹⁾ rozkoszny ²⁾ strumyku;
Ida spiesznie ⁴⁾ twoje wody,

Mrucysz ⁵⁾ sobie na kamyku.
Jak my żyjem, tak ty płyniesz,
I my przedziem ⁶⁾, i ty zginiesz.

IV. Kreml v mesečini.

(Ruski, spisal Zagoskin.)

Какъ прекрасенъ, какъ великоленъ нашъ Кремль въ тихую лѣтнюю ночь, когда ¹⁾ вечерняя заря тухнетъ ²⁾ на за-

II. ¹⁾ Vabiven, prijeten; ²⁾ vrti se; ³⁾ nasprotna stran; ⁴⁾ rodoviten; ⁵⁾ masten, bujen; ⁶⁾ sadno drevje; ⁷⁾ v lé-tem dolu; ⁸⁾ veselje, radost; ⁹⁾ sprehajati se; ¹⁰⁾ perje, listje; ¹¹⁾ še le; ¹²⁾ čaravni; ¹³⁾ umolkovati; ¹⁴⁾ pa; ¹⁵⁾ prebuditi se; ¹⁶⁾ veja.

III. ¹⁾ Plavati, teči; ²⁾ premil; ³⁾ potok; ⁴⁾ hitro; ⁵⁾ žuboreti, šumljati; ⁶⁾ preiti.

падъ, а ночная красавица полная луна, выплывая изъ облаковъ, обливаешь своимъ кроткимъ свѣтомъ и небеса и всю землю! Если ³⁾ вы хотите провести ⁴⁾ нѣсколько минутъ истинно ⁵⁾ блаженныхъ, если хотите испытать ⁶⁾ этотъ ⁷⁾ неизъяснимо сладостный покой души, который выше всѣхъ земныхъ наслаждений ⁸⁾, ступайте въ лунную лѣтнюю ночь полюбоваться нашимъ Кремлемъ; забудьте на нѣсколько времени и шумный свѣтъ съ его безуміемъ, и всѣ ваши житейскія заботы ⁹⁾ и дѣла, и дайте вздохнуть свободно бѣдной душѣ вашей, измученной и усталой ¹⁰⁾ отъ всѣхъ земныхъ тревогъ ¹¹⁾.

Književni obzor.

Slovensko slovstvo. Slavni odbor tržaške čitavnice je dal izvrstni Cegnarjev prevod sloveče Schillerjeve trilogije „Wallenstein“ v natis, tiskarne stroške tega dela pa je založil g. Fr. Kalister s 500 goldinarji. Slava mu, vrlému rodoljubi; da bi se našlo več enacih podpornikov naši mladi književnosti! Celo delo bode veljalo 1 gld. 50 kr.; naročila pa prejema tržaška čitavnica. — Nadepolni slovenski pisatelj Fr. Marn v Pragi je spisal kratko česko slovnico za Slovence; gotovo sprejme to delo z veseljem vsak Slovenec, ki se želi bolj na tanko seznaniti z jezikom naših českich bratov in z njih bogato slovesnostjo, ki je imela vedno največi upliv na slovensko slovstvo. Naj nam v kratkem zagleda beli dan! — Národní pesnik slovenski Vojt. Kurnik, ki se že več let marljivo pečá z nabiro slovenskih pregovorov, pripravlja svojo bogato zbirko za natis; ž njo ustreže vsem prijateljem prstonarodne književnosti slovanske. — Marljivi skladavec slovenski g. Fr. Grbec je pred kratkim razposlal 1. in 4. list „Lire sionske“ z mnogoterim lepim blagom; naj bi prišla v roke vsem učiteljem in organistom slovenskim! — Pred nekaj dnevi se je razposlal 30. vezek „Cvetja iz domačih in tujih logov“; obsega pa nadaljevanje jako zanimivega J. Jurčičevega romana „Deseti brat“; 31. vezek izide meseca junija. — Prve dni prihodnjega meseca pridete na svitlo dve Kr. Šmidovi pripovedki za otroško mladost v slovenski prestavi, namreč: „Sveti večer“ in „Bogomir, mladi puščavnik“; prvo je poslovenil J. Bilec, drugo J. Parapat. Za tema izide s časom še več drugih Šmidovih pripovedek, ki slovó povsod kot najbolj pripravno berilo otroški mladosti. Vsaka bode ozaljšana s šestimi podobicami. — Od g. A. Zupana je napovedana slovenska štenografija. — „Klasja z domačega polja“ 1. vezek je prišel ravno kar na svitlo; naj nam v kratkem priroma tudi v Celovec.

IV. 1) Kedar; 2) ugaša; 3) ako li; 4) preživeti; 5) v resnici; 6) skusiti; 7) le-to; 8) slast, vžitek; 9) pozabite; 10) skrbi; 11) utrujeni; 12) nepokojev, trudov.

Srbsko-hrvaško slovstvo. Natiskovanje Vukovih del lepo napreduje. V natisu se nahajajo „Srbske narodne pjesme hrcegovačke (ženske)“; za njimi pride v natis rokopis „Život i običaji naroda srbskoga“. — V Zagrebu je prišel na svitlo II. zvezek hrvaških igrokazov za mladež; obsega pa tri vesele igre, po J. Filipoviću prevedene, namreč „Sablja“, „Kažnjena taština“ in „Pravdaš“, vsaka v enem djanji. — V Albrehtovi tiskarnici je dogotovljena sloveča Visemanova povest „Fabiola ili crkva v katakombah“ v prevodu J. Zoričevem; cena jej je 1 gold. 70. nkr. — Vl. Gjorgjević v Belemgradu je izdal „Putničke črte“, ki obsegajo tri zanimive potopise; Miramare — Studenica in dva dana kroz českosasku Švajcarsku. Knjiga šteje 189 strani in velja za Avstrijo samo 50 krajcarjev.

Česko slovstvo. Česka učena in lepoznavna književnost enako lepo napreduje. Da ne omenjamo drugih večih slovstvenih izdelkov, ki v posameznih vezkih na svitlo prihajajo, opomniti hočemo tu le imenitnijših učenih del, ki so minuli mesec prišla na svitlo ali se za izdavo pripravljajo. Na prvem mestu naj stoji imenitno delo o starovinah česke zemlje „Pravěk země české“ od prof. Erazma Vocela. Prvi oddelek, ki šteje 212 strani in je pojasnjen s 105 drevoreznimi podobami, razpada v devet poglavij in govori v prvih dveh: o prevotni dobi česke zemlje, o kameneni dobi, o prvi delavnosti starodavnih narodov, o rabi runskih pisem, o stavbah na koléh, o spominkih kamenene dobe, o bronзовi dobi itd. V petih sledečih poglavjih je govorica o keltiških Bojih, v poslednjih dveh pa o dobi markomanski. Cena knjigi, za ves slovanski svet imenitnej, je 2 gld. 20 kr. — Razun tega se dogotavlja še več drugih učenih del: prof. dr. Studnička piše obširno delo o viši matematiki (1. oddelek se že tiska), prof. Hausman o mehaniki in prof. Tilšer o deskriptivni geometriji. — Vseučilišni profesor J. Kvíčala izdá do konca tekočega šolskega leta: Sofoklovo „Antigono“, „Homerove pesmotvore“ in „Skladbo grškega jezika“. — Prirodopisni časnik „Živa“ začne v kratkem spet na svitlo hoditi; vrednik mu bode učeni prof. Krejčí. — „Sokol“ společenský zpěvník česko-slovansky — ki ga je sestavil A. Urbanek, prišel je v četrtem razmnoženem natisu na svitlo. Ta izdava obsega 276 pesem. — G. Ferenc, profesor za slovansko literaturo na peštanskem vseučilišču pripravlja za natis spis o slovanski filozofiji.

Polsko slovstvo. V knjigarnici Wildovi v Lvovu je prišel na svitlo 1. zvezek dela „Historja literatury polskiej“ ki jo je mladim Polkam spisala Felicija Wasilevska. Ta oddelek obsega polsko literaturo od najstarejših časov do l. 1521, v katerem so začeli v Krakovu polske knjige tiskati. Celo delo izide v 6—8 obširnih vezkih. — Izdava posmrtnih del slovečega pesnika Julija Slovackega je s 3. zvezkom dovršena; ta zvezek obsega žaligre: Beatrix Cenci, Niepoprawieni, Horsztyński in nekaj dramatičnih odlomkov. — V Poznanju v knjigarnici N. Kamienskega je prišla na svitlo popolna zgodovina polske literature od najstarejših do najnovejših časov (l. 1865) pod na-

slovom „Rys dziejów piśmiennictwa polskiego“ od L. Lukaszewicza. Knjiga obsega 860 strani in bode dovoljno postregla vsakemu, kdor se hoče seznaniti z bogato polsko slovesnostjo. — Slavni polski igropisec grof A. Fredro izdá v kratkem zbirko najboljših svojih dramatičnih del. Obsegala bode ta zbirka igre: „Wychowanka — Ženić nebo nieżenić — Dwie bliźny — Rewolwer in Wielky czlowiek do małych interesów“. Enako izide v kratkem nova komedija v petih djanjih „Złoty młodzienc“ od Stanisl. Boguslavskega.

Besednik.

Iz Ljubljane. (*Vesele in žalostne prikazni v narodnem življenji meseca aprila 1866.*) — c — Velikanska beseda, ki sta jo naša čitalnica in krepki južni sokol velikonočni ponedeljek v našem gledišču napravila stradajočim našim Dolencem na pomoč, bila je gledalcem in poslušalcem tako všeč, da ste omenjeni društvu 15. aprila na občno željo osnovali drugo besedo v istem gledišču. Veče pohvale obema besedama ne morem izreči, kakor če pravim: da so celó naši najsrdečejši nasprotniki molčali o nju. Da bi hvalili to, kar napravite ti narodni društvu, da-si je tudi še tako izvrstno, tega nismo nikdar pričakovali. Druga vesela novica o našem prihodnjem gledišču je ta, da se je ravnatelj A. Zöllner zavezal, vsaki mesec po dve slovenski igri dajati, ako mu deželni odbor preskrbi igre in so mu na pomoč tudi diletanti. G. Penu pa je ponudil vodstvo slovenskih iger. — Omenjeni veselici velikonočne praznike pa je ogrenila okrožnica, ki je sicer izšla v imenu našega visokočast. konzistorija, ali zunaj višega šolskega ogleda nikdo izmed konzistorijalnih svetnikov ni vedel za njo, predno je „šolski Tovarš“ ni v prikladi prinesel tiskane. Nemila ta okrožnica pa zlasti zahteva, da se nemški jezik vpelje še celó v tiste ljudske šole, v katerih se dozda ni učila. Koliko nevoljnega hrupa je ta okrožnica po Ljubljani in po kmetih napravila, vidi se že iz tega, da so vsi časniki, nam pravični, ko en mož vzdignili se zoper njo ter jej temelj, na katerega se naslanja, tako izpodbili, da bode brž ko ne ostala mrtvo dete. Le „Laibacherica“ in „Triesterica“ jo hvalisate in do neba povzdigujete. Se ve da! Še bolj poterjuje ta hrup po deželi novica, da se je vrli in možati dekan in deželni poslanec g. Iv. Toman odpovedal okrajnemu šolskemu ogledništvu prav zavoljo tega, ker mu vest ne pripušča, da bi pomagal v življenje vpeljevati to, kar je zoper njegovo trdno prepričanje. Da je pa v Ljubljani nekoliko tacihi ljudi, katerim je ta okrožnica voda na njihov malin, kdo bo tajil; ali da večini naših meščanov ni po všeči, pokazale so volitve za mestni odbor, danes dovršene. Kako neki te volitve strinjam z nemilo okrožnico, vprašal bode morda kdo. Prav lahko, kajti v volitvah se izražuje dvojno za-

upanje: zaupanje do móž, ktere volimo, in do móž, po kterih nasvetu volimo. Móžje pa, po kterih nasvetu smo z ogromno večino izvolili vseh 9 novih mestnih odbornikov, so prav tisti vrli naši rodoljubi in domorodci, ki so se tako možato in krepko vzdignili zoper to okrožnico; ali ni torej očitno, da je velika večina mestnih volilcev prav s svojim zaupanjem do teh móž pritrdila njihovemu mnenju? Toliko zaupanja do národnih vodjev še nikdar ni pokazalo naše mesto, in odkritosrčno rečem, da se ga tudi letos še nismo nadjali; pripisujemo ga nemili tej okrožnici in strastnim napadom národnih nasprotnikov v deželnem zboru, ki so meščanom odprli oči, tako da vedó, kje da so pravi narodovi in mestni prijatelji. In tako čedalje bolj gine zaupanje do tistih, ki nam ne privoščijo zagotovljene národne enakopravnosti. In to je vesela stran nemile nam okrožnice. — Trdinova zgodovina Slovencev, ki jo Matica slovenska izdá za 1865. l., se že tiska, nadjamo se, da bode gotova do 2. občnega zbora, ki bode menda 7. junija. Brž za tem zgodovinskim delom se prične tiskati zemljepisni „Erbenov spis o Kranjski in Koroški deželi“, po Rebečevem prevodu. Za 1866. l. je Matici došel spis „Štirje letni časi“, ktereга je prof. Iv. Tušek izdelal po „Rossmesler-u“. Da bi pač g. Tušeka posnemali vsi slovenski pisatelji, ki imajo pripravljene rokopise, kakoršne ima Matica izdajati po 2. §. svojih pravil! Podvizajte se, rodoljubi!

□ **Iz Dunaja, 11. aprila.** — Novi odbor „Slovanske Besede“ se trudi na vso moč, da se utrdi do dobrega letó zbirališče i središče vsem omikanim Slovanom dunajskim. Ker se je preveril, da je pridružena gostilnica društvu velik závor, zato je dokončal te dni, naj se „Slovanska Beseda“ o Mihólji (sv. Mihelu) t. l. preséli v kako drugo poslopje, kjer je pri tleh dobra gostilnica, ki pa ne sme biti pridružena, nego samostalna. Tako misli odbor na leto prihraniti 1000—1500 gld. za potrebnejše reči.

Knjig se je nabrala lepa kopica, največ českých pa ruských vsake vrste. Tudi časnikov slovanskih z nekterimi tujimi vred so tri polne mize (ena velika okrogla, pa dve manji). Zvečer pohaja v čitalnico toliko gospodov, posebno dijakov slovanskih, da so jim omizja že premajhina. „Beseda“ ima do malega vse imenitnejše časnike slovanske, ki se jej pošiljajo po rodoljubji blagih mož skoro vsi na dar. *) Vse take rodoljube voli odbor za „prave družabnika“ (ude). Deležnikom se je zljajšal pristop s tem, da se sme plačevati letnina tudi na mesce (po 1 fl.). Dijaki plačujejo le polovico (na mesec po 1/2 fl.).

Poglavitni namen „Slovanske Besede“ je, da se vresniči knjižna vzajemnost slovanska. Vsi vemo, koliko napotij je še zdaj edinemu knjižnemu jeziku slovanskemu. Dokler se ne bo smel tisti jezik, ki bi ga imeli radi za (vse slovanski) knjižni jezik, po vseh naših šolah očitno učiti, — dotlej bodo naše želje . . . prazne. Malo

*) Izmed slovanskih: „Novice“, „Slovenec“ pa „Slov. Glasnik.“ Eden (česki) jej prihaja celó iz Amerike: „Pozor Americky“, ki se méri z velikanskim „Ruskim Invalidom.“

bi pridilo, ako bi počeli tudi vsi „slovenski“ časniki že drugo leto namesto latinice rabiti samo cirilico, — Čehi, Hrvatje i Poljaki niti ne mislijo na to. Tudi jih (sosebno Čehov pa Poljakov) **zdaj** ni volja, iznebiti se svoje lepe književnosti i knjižnega jezika svojega, pa sprejeti s cirilico vred n. pr. — ruski jezik, ki ga govori večina, ki se ga pa nekteri v naši državi iz posebnih vzrokov strašno bojé, ter zato ne dopuščajo, da bi se učil po vseh očitnih učilnicah slovanskih.

Dokler je pa taka, ne morejo se vsi slovanski učenci — med kterimi so tudi naši prihodnji pisatelji — ruščine tako dobro naučiti, da bi znali gladko i pravilno po ruski pisati, — nikar govoriti; kajti veliko lože je kak jezik razumeti i pisati, nego govoriti (posebno narečja, ki jih je govoriti teže od tujih jezikov). Kdor pa hoče biti n. pr. ruski pisatelj, mora znati, to je da ta jezik vsaj dobro razumeti i pisati.

Prijatelj, ne misli, da sem kák „razkolnik“; tudi jaz želim iz vsega srca Slovanom edinega knjižnega jezika; tudi jaz bi se učil rajši enega samega, nego štirih ali celó devetih (s staroslovanskim vred). Ali na žalost vidim, da pri takih okolnostih zahman hrepnimo po edinem jeziku.

Vendar nečem obupati, da bi ga kedaj ne imeli. Ali kako se nam osnuje i kako ga dobimo, — tega ne vé **zdaj** živa duša. Utegne pa kedaj, če kaka državna sila tega poprej ne opravi, — prešiniti i književno zediniti mogočen duh ves slovanski narod, posebno če se narodi med njim kakošna prebistra razsvetljena glava, ter počne pismeno oznanjati svoje neznano modre i visoke misli.

Porečeš: kaj pa svetuješ za **zdaj**?

Ravno to, kar sem svetoval že dvakrat očitno. — Vsak Slovan, kteremu je mar za knjižno vzajemnost slovansko, naj se priuči najprej cirilice, potem pa naj prebira marljivo knjige i časnike vseh (ali vsaj pglavitnih) narečij slovanskih. Če kdo tudi iz početka ne boš razumel vsega, ne obupaj mahom; iz besedne zveze bodeš razumeval čedalje bolje, čedalje več — tudi brez slovnice i slovníkov. Če pa prebereš vsaj povrhoma tudi slovnice ali konči Miklošičev nauk o glasji in preglasji vseh narečij slovanskih s preimenitnim staroslovanskim vred, skoro boš umel do malega vse, kar boš čital po ruski, srbski, česki, poljski itd. Če pa poiščeš včasih kako besedico, ki je ne umeš, v slovníku, napredoval boš še hitreje.

Vsi Slovani, kteri bodo ravnali tako, umeli bode brž knjižni jezik vseh drugih bratov slovanskih, i če se srečaš s takimi Slovani, dobro se boste umeli, če tudi se pogovarjate vsak v svojem maternem (knjižnem) jeziku. To pravim iz skušnje. — Slovenca umejo drugi Slovani mnogo lože, če izgovarja besede ravno takó, kakor je pišemo, n. pr. delal sem, **šel** si, **prišel** je itd., (ne pa: delov sem, šù si, pršù je itd. *) — Po tem takem bi lahko prebirali omikani

*) Nekteri Korošci i drugi pravijo res tudi po domače: „**prišli**, **prinesli** itd., ne pa: **pršli**, **prnesli** itd., kakor pravijo po Kranjskem.

Slovani vzajemno i umeli knjige **ruske, česke, poljske i jugoslovanske**, kakor je umel nekdanj vsak Grk vsa poglavitna štiri narečja knjižnega jezika starogrškega.

Teh vodil se drži zdaj tudi „Slovanska Beseda.“ Znano je že, da se posvetujejo novi odborniki njeni in opravljajo tudi pismena opravila vsak v svojem maternem jeziku brez kake spotike; latinica se druží s cirilico.

Hvale vredne so torej tudi poskušnje iz različnih narečij slovanskih v „Slov. Glasniku.“ —

Nadjam se, da se skoro spet začne nauk ruskega jezika, ki je bil ustavljen zbog neke „oblične“ (formalne) zapreke. Dunajski Slovenci se veselimo zdaj najbolj prihodnjega lepega . . . „Klasja z domačega polja.“

Iz Prage. — n. Nedavno so povedale novine o novem Mezzofantu, českem pravniku Šerclu, ki 25 let star govori in piše pravilno in gladko trideset različnih jezikov. Zadnji dve nedelji je bila Pražanom dana priložnost, občudovati slavnega jezikoznanca; podal je v očitnem govoru nekatere odlomke svojih ogromnih vednosti. Govoril je najprej o abecedi mnogovrstnih jezikov in pokazal nemejenost človeških glasov. Potem je z izurjeno roko kazal različne pisave, pisal ravno tako urno in lično od desne proti levi, kakor od leve proti desni, in ravno tako tudi prečudno pisavo, ki sklepa obe te v eno. Na zadnje je povedal v 30 jezikih ob kratkem svoje življenje. Vse se je čudilo preučnemu mladenču, in prvokrat se je sešlo toliko ljudstva, da jih veliko ni imelo prostora v veliki dvorani, kjer je govoril, tako da je moral drugo nedeljo ponavljati v večji dvorani. Zdaj pojde ta česki Mezzofanti v orientalsko akademijo v London, da se tam še bolj izuri in dovrši.

„Umetniška Beseda“ tukajšnja postaja čedalje bolj središče českega slovstva in vseh lepih umetnosti sploh. Ona se je potrudila tudi, da je Praga 20. aprila slišala veličastni oratorij slavnega skladavca abbea Liszta. To najnovejše delo slovečega mojstra je bilo igrano dozdej le še v Pešti in Mnihovem.

Ker bo v kratkem 50. let, kar je ranjki Hanka našel kraljedvorski rokopis, sklenila je „um. Beseda“ poleg drugih imenitnih del izdati tudi veliko vseslovansko Anthologijo. Razposlalo se je že vsem slovanskim narodom povabilo, naj jo podpirajo pri tem delu. Oglasil se je prvi poljski zgodovinar in znanec poljske literature Siemenski in obljubil svojo pomoč, zlasti pa je prevzel životopise poljskih pesnikov. Ravno tako sta se oglasila tudi znana moža: Viktorin (Slovak) in Jagić (Hrvat). Nedvomno se odmeri tudi slovanski literaturi primeren prostor v tem imenitnem delu. — Sklenil je tudi literarni odbor omenjenega društva, da je pri volji, vsako lepoznanansko delo, ki se mu v ta namen pošlje na tanko presoditi. To je vse hvale vredno, ker so v odboru izvedeni možje in se tako ogne vsaki enostranski kritiki.

„Glasnik“ je že večkrat omenil in tudi nekoliko priobčil iz izvrstne knjige bratov Jirečkov o starinstvu slovanskem. Ravno kar je izšla za poznanje slovanske nekdanosti druga prevažna knjiga iz rok slavnoznanega prof. Vocla z napisom: „Pravěk země české“. — Ob enem se je ustanovilo tukaj društvo, ki je prevzelo težavno nalogo, nabirati spominkov in virov za zgodovino slovanskih očakov in zgodovino stare slovanske umetnije. Na čelo sta društvu stopila moža, ki slujeta daleč čez meje svoje domovine, vseučilišni prof. Vladislav Tomek in arhivar K. Jaromir Erben.

* Hrvaški igrališčni odbor je 5. m. m. prisodil darilo 80 gld. g. H. Pennu, bivšemu članu hrvaškega igrališča, za njegovo dramatično delo „Propast Metula“ in drugo g. J. Tomiću za njegov prevod „Jadviga“. — Ob enem je razpisal slavni odbor sledeča darila: 60 cesarskih cekinov za najboljšo izvirno žaligro iz jugoslovanske povestnice, 80 gold. za žaligro, prvej po veljavi najbližjo; za veselo igro iz domačega življenja 24 ces. cekinov; za najboljši prevod kake klasične drame 80 gld., za drugo tej najbližjo 40 gld. in za prevod kake manjše igre iz družabnega življenja 40 gld. — Rok trpi do konca meseca septembra t. l.

* Letos se bode praznovala tristoletnica preslavnega sigetskega junaka M. Zrinjskega, ki je 7. septembra slavno smrt storil za cesarja in domovino. Po mnogih straneh se že delajo priprave, da se vredno poslaví ta sloveči vitez. Odbor županije varaždinske je sklenil med drugimi, da se na svitlo dá knjižica „grof Nikola Šubić-Zrinjski“, ki jo je spisal g. Perok, in se prav po ceni razširi med narod. Tudi ilirska matica z društvom za jugoslovensko povestnico mu pripravlja častno knjigo in poziva vse hrvaške pesnike in druge pisatelje, da jej pošljejo za-njo pripravnih spisov v vezani ali nevezani besedi.

* 29. marca je bil pokopan eden prvih domorodcev hrvaških, dr. Josip Vranicany-Dobrinović. „Naše gore list“ pravi o njem: Pokojnik bijaše domorodec u najplemenitijem smislu rieči: naobražen, značajan, postojan, odvažni branitelj pravah svoga naroda, uvijek spremam na borbu za boljak tužne naše domovine, k tomu nesebičan itd. — V Belemgradu je umrl, še le 25 let star, srbski pisatelj in štabni častnik Dj. Miškatović. Spisal je „matematično i fizično geografijo za srednje škole“ in „računske zadatke za upotrebljenje arhitekture i algebre“. Naj jima sveti večna luč!

* Česka matica šteje premoženja že čez 100.000 goldinarjev. Da bi se tudi naša prav veselo množila!

Vganjka skakalnice v 4. listu.

Srce več ne žaluj se zdaj,
Po strastni poti več ne hodi,
Pokoju v krilo se podaj,
V pokoji zadovoljno bodi!

Krij nadi se lažljivi,
Napastim krepko stopi v bran,
Na broj pozabi prešnjih ran,
Naprej pokojno živi!

Prislovice in reki iz Istre.

Ča se niku da, nik zame (nik = zatiraven duh — ako se prosečemu prošena reč zataji, potle iz nje sreče ni.) — Beseda nerazmišljena i delo brzo storjeno malo velja. — Na ležec ne pride nego smrad i glad. — Ki će sam hlop (pojisti), neka sam skok (dela). — Ki je predobar, je oslu podoban. — On se tega veseli kakor kralj krune. — Ako češ drugemu ugoditi, moraš sebi prevrediti. — Do božića troh, troh (troh = trošek — je še kaj za trošiti), od božića joh, joh. — Sveti Blaž, daj nam daž. — Sveti Mihovil mlado vino pil! — Bolje sam, nego slabo društvoan. — S kim se rugala, s tim dičila (umožila ga). — Na smrt mi se spi (jako). — Nič je ničera na večeru pozval (oba sta nič). — Gleda, kako da će mu grad s čela padati. — Imam te straha, kako puška praha. — Dokle se veli prigne, mali dvigne. — Delo je polē tal, rečeju mali ljudi. — Glas božji, reče Istran, ko zvon zazvoni. — Ča mi na srcu ne tišči, ni iz ust mi ne pišči. — Na pravici svet stoji (bi moral stati). — Ča će mi, da mi krava mlika da, ako mi ga zvrne (oponašani dar). — Sveti Toma ubije prasca doma, ki ga nima ta prizira. — Ni sve plač, ča je vapaj (vsaki plač ni iz srca). — Ptice letuće, ribe ronuće ni kopaju ni oraju, ma jih Bog nezapusti. — Ki zna dreti, kože ne kvari (ki ume, se okoristi). — Kada budu sudci golobradci, puterazoravci (do samih put razorano), i kada bude put na put, cesta na cestu, kada budu popi trgovci, i kada bude kokoša popoldne jaja nesla, će biti slabo na svētu. — Kemu se s kuca reče: me spominja, ki me doma nima: ako bi me imel, bi kuću z manom pomel. — Prvo dete je zlato, drugo srebro, tretje olovo, četvrto blago ili: 1. dete je poigralce, 2. poskakalce, 3. joh, 4. kataloh (prijoh), 5. ni konca ni kraja. — Vraža: Ako bi mužorad (močerad) zašviknul, bi človek zagluhnul, dok bi na krat va treh plovanjiah zvoni zazvonili.

J. Volčič.

Imenik čast. naročnikov. 156. J. Zupan, kupč. pomagavec v Celovcu; 157. J. Gebell, c. k. namestnijski svetovavec v Celovcu; 158. J. Stritar, beneficiat v št. Vidu; 159. A. Zupančič, bogoslovec v Ljubljani; 160. J. Navratil, c. k. uradnik na Dunaju; 161. J. Leskovar, kapl. v Pliberku; 162. Fr. Fresl, fajm. v Naborjetu; 163. sl. gimn. čitavnica na Reci; 164. J. Kogej, kapl. na Vrhniki; 165. J. Srnec; pravnik na Dunaju; 166. J. Križman, sedmošolec v Trstu.

Listnica. G. J. M. v G. Razun že razglašenih nismo prejeli nobenega drugega celoletnega naročila; imena gg. naročnikov, ki so plačali za pol leta, natisnejo se, ko dopolnijo svojo naročnino, da ne bode treba dvakratnega natiskovanja; g. J. N. v B. Jako drago mi bode; v kratkem se pošlje, kar se že dalj časa pripravlja; g. F. R. v T. Hvala. Kmalo; g. J. K. v T. Došlo; zgodi se kmalo; g. A. J. v M. Ali narodni hrovaški še nikjer niste natisnjeni?; gg. S. Ž. v M. in K. na D. Še ni popolnoma vgodno za natis; g. Drag. Š. v L. t. Kmalo pismeno; g. J. P. v L. Hvala lepa! Prosimo dalje.